

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MĂINE"

OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT DEMOCRAȚIA ȘI PLURALISMUL OPINIILOR

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Controversele în jurul definirii conceptului de "opinie publică" se explică prin funcțiile reale sau imaginare ale acesteia în viața socială. Altfel spus, prin încălcarea valorică pe care diverse forțe sociale, mai ales cele politice, dar nu numai acestea, o atribuie, cu îndreptățire sau iluzorii părerilor și opțiunilor existente în diverse medii sociale, colectivități profesionale sau culturale științifice iar, în plan mai larg, orientărilor electoratului. Îndeosebi în preajma convocării acestuia la urne. În fapt, sistemul democratic sau "revoluția democratică" ce curge de secole, care are mereu viitorul în față sa și care, este adevărat, a generat și provocă din ce în ce mai mult o rezistență hotărâtă ori ascunsă a celor care dețin bogăție sau putere, reprezintă ceea ce un autor francez numește o invenție pentru echilibrarea intereselor și opiniilor, o invenție care a fost și este mereu capabilă să depășească, să spargă "limitele dominației totalitare".

La începutul anilor '80, autorul consideră că invenția democratică din zilele noastre o reprezintă "toate protestele, toate revoltele care vin din Est și care îi redau sensul". Asemeni altora, autorul încerca să explice funcția socială a curentelor de opinie, raporturile dintre afirmarea acestora și existența unei vieți democratice reale, dinamice, în continuă dezvoltare dat fiind că în istoria civilizațiilor nu se poate vorbi despre o "democrație perfectă", încheiată într-o parte sau alta a lumii.

Desigur, opinia publică este o componentă esențială a unei formațiuni economice și social-politice, purtând amprenta modului de producție, a structurii sociale, a locului și rolului diferitelor clase sociale, a raportului dintre ele. Nu există opinie publică "în general", în afara

și deasupra acestei realități în continuă mișcare, ceea ce înseamnă că opinia publică reflectă, în ultimă instanță, natura și tendințele societății date.

Problematika opiniei publice a căpătat o largă dezvoltare, ea fiind de mare actualitate, atât sub aspect teoretic cât și practic. Astăzi este larg acceptată ideea că opinia publică reprezintă una din noțiunile fundamentale ale științelor politice și unul

din factorii esențiali ai societății umane organizate. Majoritatea analiștilor și cercetătorilor acestui fenomen consideră, pe bună dreptate, că indiferent dacă se creează și se dezvoltă liber sau dacă "se fabrică" sau "se mistifică", opinia publică este marcată de structura vieții politice a anumitor națiuni și state, constituind unul din factorii importanți ai existenței și ai legitimității autorității sociale democratice instituite.

(Continuare în pag. 6)

Oglindind marea îndemănare, fantezia, forța creatoare, altfel spus, talentul și simțul artistic deosebit al femeilor din satele noastre, țesăturile și cusăturile acoperă un vast sector al artei populare din România. Câteva creații din acest bogat tezaur național ne-au prilejuit ilustrarea numărului actual al revistei noastre.

OPINII DE ACTUALITATE ÎN "OPINIA națională"

O STRATEGIE ALTERNATIVĂ PENTRU REFORMA ECONOMICĂ

Prof. univ. MIHAI PĂRĂLUȚĂ, deputat

pag. 3

Acad.
RADU P. VOINEA

despre EDUCAȚIA PERMANENTĂ

pag. 5

PLEDOARIE PENTRU

CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ ÎN UNIVERSITATE

Acad. ȘTEFAN MILCU

Cercetarea științifică este una din componentele interconexării complexe dintre învățământul superior și știință în accepțiunea generală a termenului. De fapt, în orice formă de învățământ se transmite o disciplină științifică sau fragmente încadrate într-un context variabil de cultură.

S-ar putea defini această conexiune, de fapt didactică, în care se predau informații și interpretări validate prin programele pedagogice, folosindu-se o reprezentare "stabilă" a cunoașterii. În acest fel se dobândește un fond valabil de cunoștințe științifice; transmisiunea este obligat să atragă atenția și asupra aspectelor incerte sau interpretate speculativ. În cercetarea științifică se abordează tocmai aceste domenii, cu intenția de a descoperi noi înfățișări ale fenomenelor și noi interpretări, capabile să clarifice aspectele discutabile și să pună în evidență datele ce păreau certe. Se evită astfel lecția tipizată, mereu repetabilă, care elimină permanenta mișcare a cunoașterii științifice.

Intervenția unei limitări ideologice conferă învățământului un caracter dogmatic, agravând absența noului ce rezultă din cercetarea științifică personală sau însușită prin documentare.

Acest model de legătură dintre învățământ și cercetare științifică a fost aplicat în perioada totalitară, separând în acest fel activitatea didactică de cercetare științifică, transferată astfel în institute specializate. Urmările acestui model organizatoric s-au răstrânt în calitatea în-

vățământului, prin scăderea calificării personalului didactic, ce trebuie validat și prin cercetarea științifică personală, și înlocuit cu un criteriu ideologic și politic. Inevitabil s-a produs o subapreciere a cercetării științifice fundamentale și accentuarea excesivă a cercetării aplicate, orientată spre producția industrială.

Încercările de remediere prin organizarea Consiliului Național al Cercetării Științifice au conferit activității de cercetare un caracter centralizat și de comandă, printr-un plan național al științei în serviciul producției, deși, formal, în denumirea acestui Consiliu figurau știința și învățământul.

Consecințele negative au apărut și în comportamentul tinerilor și al personalului universitar, care n-au mai frecventat ședințele științifice de comunicare în care se confruntă rezultatele cercetărilor și concluziile lor. S-a produs, de asemenea, o scădere calitativă a scrisului științific și a frecventării bibliotecilor. Izolarea prin lipsa publicațiilor și tratatelor și a legăturilor internaționale au agravat această situație.

Este explicabil de ce suntem obligați să remediem această situație critică, restabilind legătura tradițională dintre învățământul universitar și cercetare prin stimularea investigațiilor personale și a lecturii, prin participarea la viața științifică a societăților și academiilor, prin participarea la manifestările științifice internaționale în care trebuie prezentate rezultatele originale ale activității de cercetare în știința națională. Au fost, din fericire, perioade și catedre universitare în care aceste procese negative n-au avut această intensitate și au fost remediate prin inițiative personale, în limitele programelor rigide.

Reluarea activității de cercetare științifică în învățământul universitar va contribui la formarea viitorilor cercetători recrutați dintre studenții dotați. Se va elimina astfel situația critică actuală, caracterizată printr-o indiferență a tinerilor pentru știință, atrași într-o măsură criticabilă spre practicismsul elementar, mai mult sau mai puțin rentabil.

O PROBLEMĂ DIFICILĂ: LIMBA ROMÂNĂ ca obiect de studiu pentru viitorii juriști

Acad. ION COTEANU

Buna cunoaștere a limbii constituie o componentă obligatorie a activității oricărui viitor specialist. Spre deosebire însă de mulți dintre cei care lucrează în domenii tehnice sau științifice limitate prin însăși natura lor, juristul este nevoit adesea să transpună în limbajul corespunzător profesiei sale ce i se relatează de oricine îi cere asistență. El trebuie să știe deci să extragă din ce i se spune datele care să-l conducă la încadrarea cazului în litera și spiritul legii, chiar dacă din vorbele și din modul în care cel ce povestește nu reiese totul de la început destul de clar, pentru că folosește ba regionalisme, ba cuvinte de argou, ba chiar unele din domeniul dreptului, dar în mod accidental, superficial sau inexact etc.

Un prim aspect al comunicării este cuprins așadar în relația dintre jurist și solicitant. Ea are importanța ei, fiind însă vădit inferioară celei dintre jurist și instanță. De aceea, ultimele i se și dă dintotdeauna o mare atenție. Quintilian, unul dintre cunoscuții ei exegeți, se ocupa cu aproape două milenii în urmă de măiestria prin care un apărător sau un procuror caută să convingă instanța, prima condiție fiind, cum sublinia Quintilian însuși, perfectă cunoaștere și folosire a limbii, îmbinate cu retorica. Retorica se sprijină însă pe teoria argumentării și pe deplina cunoaștere a logicii, căci formulările stilistico-retorice izvorăsc din semantică, printr-o fină utilizare a vocabularului și sintaxei.

În 1958, Ch. Perelman și L. Olbrecht-Tyteca publică *La Nouvelle Rhétorique: Traité d'Argumentation*, tradusă apoi, în 1971, în engleză. Autorii fac și ei raportări la valorile figurate ale cuvintelor și la efectele lor asupra receptorului. Ei consideră că orice bună pledoarie se întemeiază pe triada limbă - teoria argumentării - retorică.

(Continuare în pag. 2)

COLEGIILE

REVISTEI "OPINIA NAȚIONALĂ"

Colegiul pentru reformă și relansarea economiei naționale:

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Zanfir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Alexandru Albu
- Prof. dr. Mihai Părăluță
- Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Prof. dr. Petre Mălcome
- Prof. dr. Gheorghe Răboacă

Colegiul pentru problemele științei și învățământului:

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Prof. dr. Liviu Maior
- Prof. dr. Grigore Brâncuș
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secară
- Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

Colegiul pentru problemele culturii și artei:

- Acad. Eugen Simion
 - Radu Beligan
 - Grigore Vieru
 - Paul Everac
 - Dinu Săraru
 - Prof. dr. Ion Dodu Bălan
 - Prof. dr. Victor Giuleanu
 - Prof. dr. doc. Alexandru Tănase
- Colegiul pentru ideea națională și socială în România:
- Prof. dr. Aurelian Bondrea
 - Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
 - Prof. dr. Ioan Scurtu
 - Adrian Păunescu
 - Prof. dr. Ion Febedeu
 - Prof. dr. Ion Popescu

- Prof. dr. Gheorghe Cazan

- Prof. dr. Ion Tudosescu
 - Prof. dr. Tiberiu Nicola
 - Prof. dr. Virgil Constantinescu
- Colegiul pentru doctrine politice și probleme ale relațiilor internaționale:

- Valentin Lipatti
 - Prof. dr. Florea Dudiță
 - Prof. dr. Mircea Nicolaescu
 - Prof. dr. Marin Voiculescu
 - Ion Mărgineanu
 - Dan Lăzărescu
 - Prof. dr. Ion Zară
 - Prof. dr. Constantin Mecu
 - Prof. dr. Marin Nedelea
 - Prof. dr. Constantin Vlad
- Colegiul pentru problemele sănătății și protecției sociale:
- Acad. Nicolae Cajal
 - Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
 - G-ral dr. Gheorghe Niculescu - membru de onoare al Academiei Române

Colegiul pentru problemele justiției, statului de drept și democrației:

- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
 - Prof. dr. doc. Victor Ciobanu
 - Prof. dr. Caius Traian Dragomir
 - Prof. dr. Andrei Firică
 - Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
 - Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
 - Prof. dr. Ștefan Costea
 - Prof. dr. Mihai Dumitrescu
- Colegiul pentru problemele științei și artei:
- Acad. Valentin Georgescu
 - Acad. Ion Filipescu
 - Prof. dr. Vasile Gionea
 - Prof. dr. Antonie Iorgovan
 - Prof. dr. Adam Popescu
 - Prof. dr. Nicolae Popa
 - Prof. dr. Ion Neagu
 - Prof. dr. Andrei Popescu
 - Prof. dr. Ionel Cloșcă
 - Prof. dr. Mihai Merfea
 - Prof. dr. Mircea Stroia

Director:

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

LIMBA ROMÂNĂ

ca obiect de studiu pentru viitorii juriști

(Continuare din pag. 1)

Iată, între altele, de ce studiul limbii la facultățile de drept ar trebui să se bazeze, după părerea noastră, pe principiul compozițional-pragmatic, derivat din triada anterioară. Prin compozițional-pragmatic înțelegem subordonarea oricăror enunțuri și dezvoltări ale lor întrebării: "pentru cine și pentru ce pledez?" sau "cărui grup socio-cultural mă adresez?"

Un exercițiu, imaginat aici numai spre a concretiza propunerea de mai sus, ar fi, de exemplu, explicarea noțiunii "stat de drept" unui auditoriu format de elevi din primele două clase de gimnaziu (a VIII-a și a IX-a). Pentru a izbuti, se cer trei condiții principale:

1) Expunerea să se facă prin propoziții și fraze simple și clare, de dorit nici o frază să nu aibă mai mult de două predicade și nici subordonări sintactice complicate;

2) Legarea propozițiilor și frazelor între ele să țină seamă de nivelul de înțelegere și de capacitatea de concentrare a auditoriului și să fie coerent construite;

3) Punctele forte să se valorifice prin cuvinte-cheie și subliniere abiliă a importanței lor, inclusiv printr-o intonație corespunzătoare.

Potrivit cu prima condiție, e necesar ca orice propoziție sau frază să conțină o idee și numai una, exprimată printr-o relație de tipul cauză-efect, printr-un contrast sugestiv sau printr-o două-trei adjective dispuse într-o ordine atrăgătoare din punct de vedere stilistic.

Unitatea, coerența și valorificarea elementelor demne de a fi reținute constituie în sistemul compozițional-

pragmatic o cerință absolută. Ea presupune, bineînțeles, selectarea cu multă grijă și în cunoștință de cauză a vocabularului folosit, o foarte atentă utilizare a sinonimelor etc., etc.

În discuția de față, prin pragmatic înțelegem calitatea oricărei anunțări potrivit cu teoria curentului filosofic inițiat de J.L. Austin și susținut de "Școala de la Oxford". Pragmatismul oxfordian pornește de la premisa pe care autorul citat a sugerat-o în cartea în care susține punctul său de vedere, intitulată *How to do Things with Words* (Cum să se facă lucruri cu cuvintele). Această premisă sună astfel: "Sensul cuvintelor este însăși folosirea lor".

Latura strict pragmatică a experimentului imaginat aici este însă relativ simplă dacă se știe din capul locului ce capacitate au elevii din primele două clase de gimnaziu de a urmări și înțelege fraze cu o anumită structură gramaticală, care e volumul vocabularului lor și ce posibilități au de a-l raporta la sinonimele utilizate de vorbitor.

În fața unui auditoriu cu un nivel cultural superior apar însă condiționări de alt gen. Unui asemenea auditoriu nu este de ajuns să i se explice, ci se cere să i se argumenteze, să i se demonstreze că formula "stat de drept" are o profundă rațiune. Nu e locul aici să intrăm în dezbaterile naturii și tiparelor argumentării, fie și numai pentru faptul că relația dintre "a explica" și "a argumenta" cere introducerea în discuție a unei întregii serii de concepte. E de reținut deocamdată doar ideea că explicația are rostul - într-un fel elementar - de a face pe vorbitor să se asigure că auditoriul său a înțeles conceptul, în timp ce argumentarea are rolul de a convinge pe ascultători de valabilitatea sau cel puțin de utilitatea conceptului. Uneori, între a explica și a argumenta, distanța este însă destul de mare.

MANAGEMENTUL ȘTIINȚĂ SAU ARTĂ?

O altă întrebare - managementul este știință sau artă? - a căpătat, în decursul anilor, răspunsuri variate. Arta, ca formă a activității umane și a spiritualității, înseamnă "a ști cum să faci" pentru a obține un rezultat practic. Ea se reînnoiește continuu, fiind un element constitutiv al culturii, care semnifică iscusința de a folosi toate mijloacele disponibile în vederea asigurării succesului.

Arta conducerii în lumea contemporană a devenit o noțiune curentă, considerată a fi priceperea de a lucra cu oamenii. Ea a precedat știința managerială, devenind cu timpul știință; deci, secole de-a rândul, managementul a fost artă, cea mai veche dintre arte, pe care omul a perfecționat-o neîncetat.

Înainte de anul 5000 î.e.n., arta managerială însemna măiestria de a opera cu varietatea reacțiilor persoanelor și grupurilor, reacții care nu se suprapuneau unor legități rigurose formulate, de a administra sau, altfel spus, de a conduce. Arta managerială a devenit, apoi, capacitatea, măiestria individuală de a transpune în viață principiile și regulile generale, de a găsi soluții în vederea aplicării cu flexibilitate a normelor generale la situații concrete. Nu există însă norme perfecte, care să poată înlocui judecata, rațiunea, fără a deduce rețete anume sau formule universal-valabile.

Elementele indispensabile ale artei manageriale sunt experiența, intuiția, fierul conducătorului, adică valorificarea calităților, aptitudinilor și deprinderilor acestuia. Dintre toate, importantă este capacitatea decizională, dorința de a conduce bine, dublată de conștiințozitate etc. Arta este legată de deprinderi și mai puțin de cunoștințe; ea presupune pricepere, capacitatea de a se descurca, inspirația și chiar fantezia de a face ca scopul propus să fie îndeplinit la timp, bine și ieftin. Este esențial a lucra bine cu egalii, cu colaboratorii, dar și cu superiorii, manifestând franchețe, integritate morală și caracter; un om demn și corect știe că nu există nici un înlocuitor pentru cinste și dreptate.

Dar artă nu înseamnă numai apli-

care, ci și creație, măiestrie rezultată din talentul de a conduce, din cultivarea acestui talent cu ajutorul științei. S-a și spus că managementul este cea mai creatoare dintre arte, fiind arta organizării, a talentului însuși. Această artă are și o teorie proprie, care-l învață pe manager să determine singur ce anume depinde de el într-un anumit moment și ce trebuie considerat, cum adesea se spune, condiții obiective.

Prin conținutul său, arta conducerii este o generalizare a practicii, dar pe cale empirică; spre deosebire de teoria conducerii, în cazul artei baza constă în exemplul concret. Specialiștii în management, în marea lor majoritate, opinează că știința managerială a derivat din arta cu același nume, așa cum s-au petrecut lucrurile și în cadrul altor științe unde principiile și tehnicile, procedeele și regulile au înlocuit intuiția, talentul sau experiența.

Sunt și păreri că managementul ar fi numai știință; o asemenea opinie este însă greu de argumentat, ca toate încercările care s-au făcut în acest sens; în situații similare se mai găsesc și unii, foarte puțini, care susțin că managementul este doar artă. Evoluția a demonstrat că managementul este și știință și artă, în condiții specifice; că știința conducerii presupune stabilirea unor principii, metode și tehnici de lucru, cu caracter general, în timp ce arta managerilor este legată de conducător și semnifică transpunerea în practică, de către acesta, a principiilor, metodelor și tehnicilor, în condițiile concrete ale funcționării sistemului și îmbunătățirii lui continue, în raport cu cerințele practicii în permanentă schimbare.

Raționament și intuiție

După adoptarea deciziei, care creează responsabilități, capacitatea de atragere a oamenilor

reia unei metode adecvate condițiilor puse aici în discuție, iar acestea presupun o dezbateră din care să rezulte - dacă premisele noastre se vor dovedi valabile - o programă nouă, o programă întemeiată pe ideea utilității funcționale a cunoașterii aprofundate a limbii, raportată, în cazul de față, la domeniul juridic și juridico-administrativ și la relațiile dintre limbă - argumentare - retorică.

Sperăm că specialiștii noștri din disciplinele vizate își vor da părerea, contribuind prin articole în "Opinia națională" la obținerea unui rezultat care se poate dovedi foarte interesant nu numai în principiu, ci și în practică.

Latura didactică a unui astfel de sistem nu e ușoară. Ea implică elaborarea

pentru a îndeplini cele propuse deinde, între altele, și de arta managerilor în acest sens. De aceea, în cele din urmă, conducerea rămâne o competiție între știință și artă, între raționament și intuiție, știința câștigând tot mai mult teren, îmbinarea lor armonioasă determinând, în cele din urmă, succesul.

S-a pus și întrebarea: Cât este, într-un asemenea raport, știința și cât artă? Prin răspunsurile date până acum s-a dovedit a fi dificil să se stabilească precis proporții și procente. Știința se extinde acolo unde arta singură nu poate răspunde condițiilor și cerințelor actuale, oriunde fenomenele pot fi măsurabile, luându-se în considerare toți factorii previzibili.

Răspunsul la dilema știință sau artă pare mai puțin important; formele și metodele de conducere, în orice domeniu, în concordanță cu cerințele realității, cu experiența acumulată fac din știință și arta conducerii o unitate organică; aceasta asigură folosirea mai intensă a resurselor, făcând să crească eficiența generală a oricărei activități.

La întrebarea: Ce este conducerea științifică, răspunsurile au dat naștere la unele comentarii, urmate de dificultăți de înțelegere acest concept apărând, în unele țări, înainte sau concomitent cu știința managerială. Opusă conducerii empirice, clasice, tradiționale, neștiințifice, conducerea științifică necesită unele discuții, în ideea clarificării, în interesul unei mai bune și temeinice cunoașteri generale.

Conducerea empirică presupune rezolvarea problemelor pe măsura apariției lor, după principiul "văzând și făcând", urmărindu-se adaptarea la situațiile care survin într-un moment în altul. Baza acestui gen de conducere o reprezintă calitățile managerului fără studii, gândire și analize prealabile. În economia de piață cu foarte mare risc poate fi acceptată o asemenea soluție, ea urmând a fi înlocuită, cât mai repede, cu cea științifică, cerință fundamentală a lumii contemporane.

Uneori se obțin rezultate și pe calea conducerii empirice, dar cu eforturi mari și consum mare de resurse, pentru că activitățile se desfășoară prin încercări repetate, fără o pregătire minuțioasă și fără program, colaboratorii și cei care execută ridicând probleme relativ simple pentru manager. Este un drum ocolitor, care solicită timp mai mult și costuri mai mari.

Conducerea științifică și știința managementului

Pe acest drum s-a ajuns la conducerea științifică. Se consideră conducere științifică acea activitate care pornește de la cunoașterea principiilor specifice, folosind metodologia adecvată, care fundamentează un ansamblu logic încheiat de reguli ordonate, cu ajutorul cărora managerul dirijează acțiunea spre îndeplinirea obiectivelor în orice proces complex.

Conducerea științifică nu se reduce la simpla aplicare a rezultatelor științei, ci presupune un efort creator, o adaptare și o combinare a acestor rezultate, a muncii de cercetare științifică în domeniul științei manageriale. Este o activitate dinamică, perfecționată, care însă nu poate înlocui știința managementului; conducerea științifică este opusă rutinei ajustate după anumite împrejurări.

Corelația între știința managementului și conducerea științifică impune a se face distincție între conținutul celor două noțiuni. Specialiștii americani - K. Boulding, G. Symonds, M. Flud și alții - dar mai ales, Institutul american pentru științele conducerii socotesc că managementul științific reprezintă practică managerială. Știința managementului este o știință, fiind activitatea desfășurată de oamenii de știință în domeniul managementului. Deci, cele două noțiuni sunt distincte: una se referă la practică - conducerea științifică, iar știința conducerii la activitatea teoretică. Prima este aplicarea celei de-a doua în situații și condiții concrete, potrivit cerințelor și efectelor obiectivelor de realizat; astfel, între ambele există o legătură dinamică strânsă.

Prof. dr. Emil MIHULEAC

OPINII DE ACTUALITATE ÎN "OPINIA NAȚIONALĂ"

O STRATEGIE ALTERNATIVĂ PENTRU REFORMA ECONOMICĂ

Am urmărit cu un interes explicabil fragmentele din laborioasa lucrare a prestigiosului om de știință, profesor universitar american de origine română, Anghel N. Rugină, publicată în paginile revistei "Opinia Națională" - Teoria și practica economică în epoca de tranziție și după, care a afectat spații largi cunoașterii și dezbaterii acestui concept original privind căile de realizare a reformei economice în perioada de tranziție și după. Și, firește, la capătul studiului acestei lucrări, care dincolo de orice fel de rezerve, poartă amprenta personalității și competenței unui mare economist, respirând ideile și sentimentele unui bun patriot român, se naște întrebarea: este viabilă noua alternativă propusă, structurată într-un adevărat și riguros Program de către acad. A. Rugină?

În ansamblul său, acest Program reprezintă o sinteză a unor teorii economice, clasice, neoclasice, monetariste, precum și a unor privind economia socială de piață. Autorul încearcă să construiască, pe baza unor elemente esențiale ale acestor teorii, un concept propriu vizând teoria echilibrului general stabil. Acest concept este recomandat, oferit cu generozitate, drept un Program ce se constituie într-o strategie alternativă de tranziție de la economia socialistă superetatizată și centralizată la economia socială de piață.

Autorul fundamentează în acest Program, după opinia mea, doctrina liberalismului social, pornind de la economia clasică de piață, elemente stabile cum sunt piața, concurența, proprietatea, prețul, competitivitatea, care, combinate cu justiția socială, a conturat un nou mod de producție, apt să înlocuiască atât capitalismul contemporan, cât și socialismul. Este, incontestabil, o opinie extrem de judicioasă și constituie, într-adevăr, o premisă concretă pentru a se elabora un Program viabil pentru tranziția economiei românești la o economie socială de piață. Tot așa cum opțiunea acad. Rugină privind tranziția la o economie de piață, de la soluții de reformă treptată, pe faze, recomandate în primele două variante, la o reformă integrală, simultană, propusă în Programul la care ne referim este realistă. Se știe că, în condiții de dezechilibru major, reformele făcute treptat sau la întâmplare, "nu aduc rezultatele dorite". În schimb, "reforma integrală", apreciază autorul, "va curăța organele principale, deja contaminate de cancer economic", printr-o operație chirurgicală făcută cu unealtă măiestră. Această operație, susține autorul, trebuie făcută, în primul rând, în cele patru mari B-uri din economie: banul, băncile, bursa și bugetul.

Este un adevăr faptul că din întreaga lucrare străbat viguros crezul, convingerea fermă ale autorului că în România este încă posibil un miracol economic.

Pe ce se întemeiază autorul în formularea acestei ipoteze? În realitate, conceptul vizând miracolul economic, utilizat de acad. Rugină se bazează pe principii și pârghii economice și financiare sănătoase, cunoscute de multă vreme de economiștii clasici, dar care niciodată nu au fost aplicate riguros în viața de toate zilele. La acestea se adaugă justiția socială, un principiu fundamental de organizare socială. Principiile economiei clasice ale echilibrului general stabil cuplate, asociate cu cele de justiție socială, consti-

tuie fundamentele doctrinei economice a Programului - Rugină. Prin urmare, nu este vorba de o nouă doctrină economică, ci de o revigorare a celei clasice, care nu mai este aplicabilă economiei contemporane, a cărei configurații este radical schimbată față de cea a capitalismului clasic. Deci, noul Program de refacere și stabilitate economică, monetară, financiară și socială a societății românești, elaborat de autor și adaptat noilor realități și actualului impas al reformei este axat, în principal, pe pârghiile clasice ale echilibrului general stabil. Nu rezultă, din păcate, de ce autorul a situat pe prim plan teza reformei monetare, lăsând pe un plan secundar producția și serviciile care,

**În atenție,
concepția
academicianului
ANGHEL N. RUGINĂ
prezentată în
"TEORIA
ȘI PRACTICA
ECONOMICĂ
ÎN EPOCA DE
TRANZIȚIE ȘI DUPĂ"
(Revista noastră
nr. 39,40,41,42 și 43)**

În practicile economice din țările dezvoltate, constituie realmente motorul relansării economice. În actuala variantă, Programul analizează critic concepția de reformă aplicată în România, autorul considerând că, dacă se va trece la înfăptuirea alternativei propuse de domnia sa, România va depăși criza în care se află și aici se va realiza un adevărat "miracol economic". Mi se pare, totuși, că se exagerează rolul monedei și cel al creditului în reușita procesului de tranziție. De fapt, autorul consideră că orice reformă trebuie să înceapă cu o reformă monetară, care, prin ea însăși, ar asana economia și ar elimina dezechilibrele, punând bazele unei dezvoltări echilibrate.

În fundamentarea variantei sale, autorul face abstracție de mediul economic internațional, în care acționează fiecare țară, mai ales o țară mică ca România.

În mod exagerat autorul susține că teoria echilibrului general stabil este imună "la crize venite din afară", că se poate face o reformă monetară și trece la convertibilitatea monedei în aur sau argint, făcându-se abstracție de sistemul monetar internațional. Se pare că nici profesorul Rugină nu are argumente și soluții pentru a se preîntâmpina, în conjunctura actuală, pericolul de scurgere rapidă în străinătate a rezervelor de aur și argint ale țării.

Autorul Programului critică, pe bună dreptate, teoria FMI care nu a dat rezultate în nici o țară unde s-a aplicat, precum și rolul nefast jucat de o

serie de idei aduse din Occident și aplicate și la noi. El consideră că teoria și practica tranziției în România trebuie să fie elaborate de economiștii români care cunosc realitățile din țara noastră. El spune "economiești din Răsărit, acum când au libertate de gândire și cunosc realitățile socialismului, ar fi cei mai îndreptățiți să încerce alte idei și un alt mod de gândire, mai ales după ce au văzut, în ultimii trei ani, că adaptarea economiei la piața capitalistă nu lucrează cum trebuie, ci, dimpotrivă, înrăutățește situația economică lăsată de socialism".

În opinia mea, critica concepției de strategie macro și a rolului acesteia în coordonarea politicilor economice într-o perioadă dată este neîntemeiată. Aprecierea precum că, atât doctrina macro a lui Marx, cât și cea a lui Keynes au dat faliment nu este susținută cu argumente pertinente.

Teoria noii școli clasice integraliste, creată de autor, după opinia mea, confirmă și nu infirmă, cum s-a dorit, principiul "imposibilităților practice" la care se fac referiri în Program. Această nouă doctrină prezintă interes numai pentru teorie, ea neavând la bază un experiment. Autorul ar dori ca această nouă doctrină să fie experimentată în România.

Autorul avertizează Guvernul țării noastre în legătură cu exagerarea avantajelor, precum și cu pericolul intrării țării noastre în Piața Comună. "Intrarea în Comunitatea Economică Europeană e bună numai dacă se garantează că bogățiile țării și, deci, și a venitului și standardului de viață ale populației să nu fie controlate sau manipulate de bănci sau corporații străine, inclusiv tehnocrații de la Bruxelles". În Program se fac o serie de critici, parțial întemeiate, privind funcționarea Comunității Economice Europene. Aceste critici mi se par întemeiate.

În Program prezintă un real interes analiza critică atât a capitalismului cât și a socialismului. Autorul arată relativ corect avantajele și dezavantajele fiecărui sistem și avertizează asupra capcanelor tranziției la un model de piață, de genul capitalismului sălbatic. După opinia sa, toate modelele de tranziție aplicate în țările est-europene s-au dovedit inconsistente și au generat dezastre economice. Numai aplicarea modelului său, al echilibrului general stabil, ar putea scoate aceste țări din impas.

Dorința profesorului Rugină este generoasă și demnă de toată lauda. În Program se arată clar scopul urmărit, respectiv, de a "introduce în România pe cale legală un regim nou social-economic, ce se poate numi «liberalism social». Autorul consideră că numai o doctrină economică întemeiată pe principiile liberalismului social și economiei de piață are șanse de succes în țările est-europene aflate, în prezent, în tranziție. Unele din soluțiile propuse însă suferă de o anumită doză de utopie și, de ce să nu spunem, nu sunt în totalitatea lor operaționale. Elemente cum sunt cele referitoare la tipul de societate, moneda, creditul, băncile, dobânda, reforma socială, privatizarea etc. cuprinse în această alternativă pot fi însă luate în considerare la fundamentarea unei noi concepții de tranziție în România.

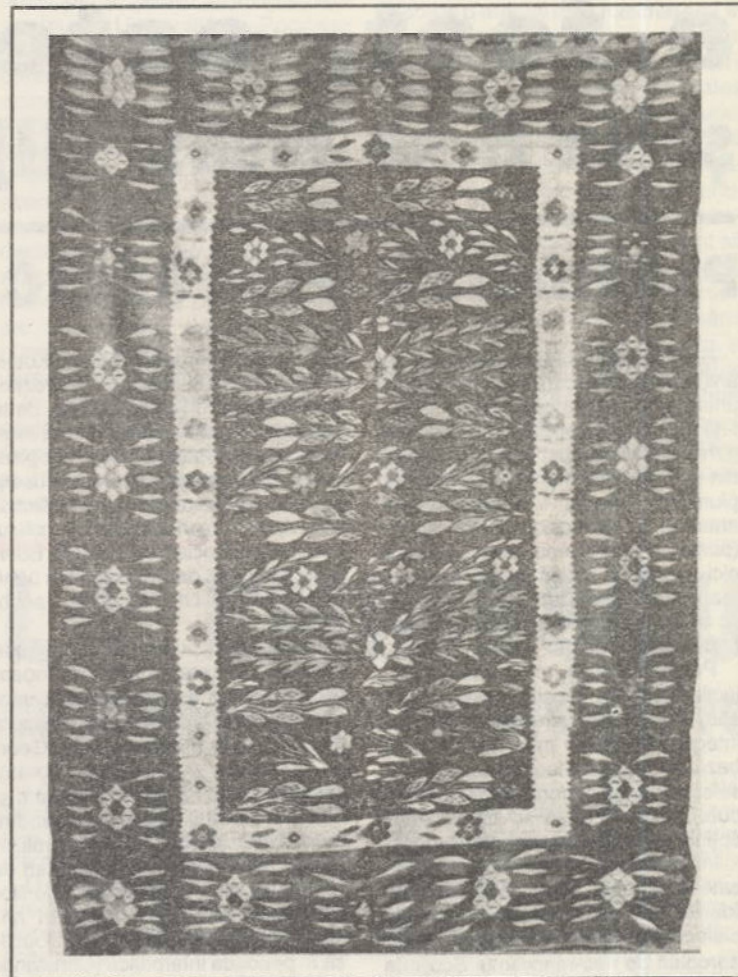
Având în vedere convingerile ferme ale autorului în modelul propus ca unică alternativă viabilă pentru

reușita tranziției în țara noastră și pentru a nu se crea suspiciuni în sensul că modelul este respins apriori, și în totalitate, fără argu-

mente, socotesc extrem de utilă și oportună organizarea acestei debateri publice în paginile revistei "Opinia Națională".

Ar fi edificator pentru toată lumea să se inițieze și o masă rotundă la care să participe economiști renumiți, de talie națională și internațională, din instituțiile de învățământ superior de profil, din Institutul Național de Cercetări Economice în prezența, dacă se poate, chiar a acad. Rugină. În felul acesta, părerea conturată până acum, potrivit căreia soluțiile oferite nu țin totdeauna seama de situația concretă, reală în care se află economia noastră în prezent - contextul intern și internațional - analiza îndepărtându-se sensibil de stadiul în care ne aflăm, de specificul evident pe care-l prezintă poate fi mai convingător confirmată sau infirmată.

■ Prof. univ. dr. Mihai PĂRĂLUȚĂ, deputat

"BUNĂ DIMINEAȚA, ROMÂNIA!"

Sub acest semn de binețe dător de speranțe în dezlegarea cât mai rapidă și mai profitabilă a uneia din problemele-cheie ale reformei economice care este privatizarea a fost conceput un amplu program ce purta girul uneia dintre cele mai prestigioase instituții de profil din lume - Agenția Americană pentru Dezvoltare Internațională, precum și contribuția unor cunoscuți specialiști și experți din țara noastră. Consacrat popularizării și aprofundării obiectivelor esențiale ale strategiei de privatizare, programul intitulat: "Bună dimineața, România!" își propunea să contribuie realmente la crearea unei ambianțe coresponsabile, unui climat propice desfășurării acestui proces, să determine, prin intermediul unei propagande inteligente, atractive, sugestive, formarea unor mentalități adecvate înțelegerii și susținerii realizării acestei componente fundamentale a reformei economice.

Și, de ce să nu recunoaștem, ne familiarizaserăm cu această urare optimistă care, săptămâni în șir, ne-a însoțit cu vioioșie - sonor și vizual - prin emisiunile Radio și TV, prin presă, cărora le-a furnizat un subiect de mare actualitate - privatizarea -, consemnând cu interes și generozitate, pe spații largi, acțiunile concrete ce se desfășurau sub acest inspirat generic. Pe lângă simpozioanele, mesele rotunde, colocviile, vizionările unor filme documentare, în cadrul acestui program s-a organizat și un sondaj de opinie pentru a se cunoaște în ce măsură cei solicitați să răspundă au ceea ce se cheamă o reprezentare corectă, o imagine reală asupra procesului de privatizare, a liberei inițiative etc. Concluziile reieșite n-au fost dintre cele mai încurajatoare, mai optimiste, o mare parte din eșantion confundând întreprinzătorul particular cu bișnițarul, care, îndeobște, se află în conflict cu rigorile legii și ale moralei.

Acum, după ce acțiunile înscrise într-un asemenea program s-au consumat se nasc cel puțin câteva întrebări: ce ecouri au avut toate acestea, cine, pe ce planuri și în ce mod ar fi trebuit să se continue menținerea reperelor acestui demers ce vizează cu precădere formarea unor noi mentalități, a unor deprinderi manageriale în atenția opiniei publice? Aceasta cu atât mai mult cu cât este limpede că asemenea calități nu se nasc peste noapte, că se impune în mod imperios asigurarea unui autentic proces complex educațional capabil să le cultive permanent prin tot atâtea modalități atractive, convingătoare. De altfel, pentru asigurarea premiselor necesare continuității pledează chiar concluziile sondajului de opinie invocat, care puneau în evidență "golurile" în cunoașterea conținutului privatizării, efectelor ei benefice atât pentru cei ce-și asumă anumite riscuri, cât și pentru posibilitățile ce le oferă de creare a unor noi locuri de muncă.

Dar, până una alta, ecourile acțiunilor de anvergură inițiate în cadrul programului "Bună dimineața, România!" s-au stins, neașteptat de repede, chiar înaintea ca cineva să-și fi pus măcar întrebarea logică: cum se va continua pentru prelungirea acestor ecouri în timp, pentru ca ele și întregul efort organizatoric și nu numai să nu rămână ceea ce în mod curent înseamnă o simplă campanie publicitară?

■ Adela DEAC

PUNCTE DE VEDERE ÎN DEZBATERE

FILOSOFIA ROMÂNĂSCĂ a fost, este și va fi ea însăși (II)

PLURALISM FILOSOFIC

Spiritul de deschidere relansat după anii șaptezeci, în care și-au făcut locul unele atitudini nonconformiste tacite față de ideologia oficială, a început să genereze, la început timid dar treptat din ce în ce mai manifest, un anume pluralism filosofic - de neconceput anterior, în anii cincizeci și șaiszeci (puritatea și alinierea ideologică fără nici o rezervă critică la monolitismul marxist-leninist reducționist și dogmatic oficializat nu mai erau acum reclamate cu orice preț).

Pe de altă parte, materialismul dialectic și istoric încetează, la rândul său, la fel de treptat, a mai fi practicat integral și exclusiv limitat la tezele de bază ale marxism-leninismului (și ele selectate după metoda patului lui Procut), deschizându-se calea unor opțiuni pentru diverse orientări marxiste înnoitoare, înlocuind a celor practicate în gândirea marxistă occidentală (de factură umanistă sau raționalist-dialectică) și chiar în direcția unor apropieri de neo-marxismul Școlii de la Frankfurt sau a unor interpretări existențialiste și neopozitiviste. Dialectica este tot mai mult concepută nedogmatic, se operează într-o mai mare măsură cu o dialectică nuanțată, inspirată direct din metodologia științei, și se procedează la unele apropieri de psihanaliză și fenomenologie sau de procedee analitice specifice demersurilor mai noi ale semioticii și filosofiei limbajului.

Pe temeiul pluralismului filosofic și al controverselor înăuntrul marxismului, de care am amintit, s-au întreprins reconstrucții în domeniul particulare ale demersului filosofic (teoria valorilor, filosofia culturii, filosofia religiei, antropologia filosofică, teoria acțiunii umane și praxiologia și, cu atât mai mult, în filosofia științei, logică) și au fost integrate în corpurile conceptuale ale dialecticii metodele mai noi stimulate de gândirea holistă și teoria sistemelor, de structuralism și funcționalism. Se părește astfel, treptat (deși cu multă rezistență din partea dogmaticilor și oportuniștilor), departamentarea filosofiei în "dia mat" și "ist mat" (de inspirație englesiană și plehanovistă, canonizată în forme fixe de Lenin și Stalin), din care erau complet eliminate disciplinele filosofiei practice (axiologia, filosofia culturii, a religiei, istoriei etc.), iar disciplinele teoretice fundamentale (ontologia și epistemologia) erau reduse la o schemă de un reducționism mecanicist de neegalat vreodată.

Au contribuit în mare măsură la această angajare creatoare - este adevărat la început timidă dar treptat tot mai pronunțată - traducerea și publicarea unui mare număr de lucrări de referință din literatura filosofică universală, clasică și contemporană (aproape fără restricții în măsura în care s-au găsit redactori și editori pricepuți și pasionați, perseverenți în căutarea cu dibăcie a unor soluții de ocolire sau, pur și simplu, de păcălire a organelor de cenzură, de obicei incompetente cultural pentru a sesiza semnificațiile exprimărilor filosofice). Au apărut în tiraje mari ediții din principalii clasici ai literaturii universale, de la Platon și Aristotel până la Leibnitz, Spinoza, Kant, Hegel, iar în anii din urmă, lucrări sau culegeri de texte din Heidegger, Sartre, Russell, Marcuse, Fromm, Lukács, Bachelard, Wittgenstein, Pia-

get, Camap, Popper, Bunge, Kotarbinski, Suppes și mulți alții - reprezentând cele mai diverse orientări, de la marxism și neomarxism până la existențialism, neoraționalism și neopozitivism. Concomitent, au fost traduse și lucrări cu o puternică implicare filosofică, ale unor mari savanți ai secolului nostru, de la fizicienii ca Einstein, Bohr, Heisenberg, L. de Broglie, Born până la biochimiciști ca Prigogine, Iacob, Monod.

Concomitent cu aceste numeroase traduceri, la care se adaugă, în deosebi în ultimul timp, publicarea unor lucrări ale filosofilor români din diaspora (Mircea Eliade, Ștefan Lupașco, George Uscătescu și chiar Emil Cioran), care fără îndoială au determinat o și mai accentuată situare a gândirii românești în aria largă a unui pluralism filosofic și la nivelul unei dezbateri de nivel european, un grup mare de filosofi, aparținând unor orientări ne-marxiste, ce intraseră în viața filosofică în perioada interbelică (Constantin Noica, Anton Dumitriu, Mircea Florian, Romulus Vulcănescu, Petre Botezatu etc.) și-au publicat (după 1965-1970) principalele lor opere (care le conturează personalitatea, accentuând și mai mult cota de originalitate a spiritualității românești în spațiul cultural european. Acestora li s-au alăturat, cu lucrări de mare întindere și de semnificare teoretică, gânditori marxști de prestigiu (Athanasie Joja). Din domeniul științelor, pentru participarea la dialogul filosofic, amintim și o serie de mari matematicieni (Octav Onicescu, Grigore Moisil), fizicienii (Andrei Popovici, Valeriu Novac, Remus Răduleț), biologi (Eugen Macovschi), psihologi (Mihai Ralea) etc.

În această perioadă s-au format (este adevărat, mai mult prin efort propriu decât prin școală - unde au dominat, până prin 1955-1960, politrucii de ocazie, ghidați după o comandă ideologică orientată conceptual și metodologic de principiile restrictive și dogmatice ale marxism-leninismului de inspirație kominternistă, atent asigurată de consilierii sovietici) și afirmat treptat numeroși cercetători și cadre didactice, în mai toate domeniile discursului filosofic (filosofia științei, epistemologie, logică, etică, estetică, filosofia culturii și axiologie, antropologia filosofică, filosofia acțiunii și praxiologia, istoria filosofiei), cu excepția ontologiei (nu întâmplător, cea mai văduvită în sistemul filosofic conceput monolitic al materialismului dialectic și istoric de catedră). Aportul acestora nu numai că nu poate fi neglijat, ci, dimpotrivă, apreciat - cu atât mai mult cu cât ei au reușit să întrețină, uneori nu fără dificultăți (folosindu-se de prestigiul lor profesional și asumându-și uneori riscul), un climat de continuitate și de deschidere spre spiritualitatea europeană. Nu credem necesar, deși ar fi fost oportun de nominalizat pe cei mai remarcabili dintre ei, din considerente lesne de înțeles - o asemenea operație selectiv-critică se va întreprinde, credem, cu mai multă obiectivitate, în anii următori.

Revenind la contribuția cu totul aparte a unor dintre gânditorii români de excepție aparținând generațiilor perioadei interbelice care și-au publicat "opera magna" în perioada ultimei decenii ale intervalului postbelic aflat în discuție, ne limităm a o ilustra

prin referirea la Constantin Noica. Tratatul său de Ontologie, ca și, în general, Devenirea într-o ființă, atestă (după părerea noastră) prezența românească în topul celor mai originale proiecte ontologice contemporane, la fel cum, în perioada interbelică, sistemele de filosofie culturii propuse de C. Rădulescu-Motru și Lucian Blaga s-au înscris printre cele mai originale din epocă (nereceptate pe măsură în exterior, din păcate, pentru că nu au fost traduse într-o limbă de circulație universală).

Privitor la înscirarea la cote înalte de originalitate a creației filosofice românești în spiritualitatea europeană, am putea aminti, alături de prezența de excepție a lui Mircea Eliade în domeniul filosofiei și istoriei religiilor, și contribuția de adâncă semnificație a părintelui Dumitru Stăniloae la teologia creștină (ortodoxă) contemporană, cu reverberații dintre cele mai fructuoase în arhitecturarea proiectului ontologic ce se conturează în prezent în gândirea europeană - care se apropie mult de o sinteză între transcendențialism clasic de factură platoniană și imanentismul de inspirație platoniană. Se constată, încă o dată, că românii au o anume disponibilitate pentru construcția ontologică și, nu de puține ori, dețin întâietatea în acest domeniu dintre cele mai creative ale discursului filosofic. Așa se explică, după cum remarcă Mircea Vulcănescu, faptul că omul românesc este marcat de o anume ispită duhovnicească și este mai ales înclinat spre o trăire în spirit decât spre una în materie, pentru el cultul valorii fiind situat la o mai înaltă treaptă decât cultul pragmatic al eficienței în procesul de realizare umană.

La fel de inovator în raport cu nivelul la care se situează astăzi raționalismul în filosofia europeană, mai ales în

condițiile în care demersurile epistemologice și de filosofia științei s-au cam îndepărtat de spiritul dialectic specific epocii moderne, este aportul lui Mircea Florian la relansarea din perspectivă ontologică și structural-sistemică a ideii de dialectică (realizat, mai ales, prin intermediul monumentalului său tratat despre **recesivitate** - concepută ca structură a lumii). Întreprinzând un demers analitic și cuprinzător asupra problematicii tuturor domeniilor discursului filosofic (de la ontologie și antropologie sau filosofia culturii până la epistemologie și logică), filosoful român depășește critic în materie de abordare dialectică (a existenței, cunoașterii și creației valorice) modelele tuturor marilor dialecticieni din istoria filosofiei, de la Herodot și Platon până la Hegel și Marx. Concepțivul său de recesivitate structurală nu numai că realizează o sinteză originală între temeiul ascuns și derivatul său accesibil nemijlocit al cunoașterii, între esență și fenomen, în structurarea sistemelor dar și dezleagă multe din problemele deschise în explicația filosofică de-a lungul istoriei sale milenare, (care-și caută și astăzi rezolvarea, aflându-se deocamdată în impas). Printre cele mai importante dintre acestea, la care el se referă pe larg, ni se par a fi relația de tip recesiv dintre monism și dualism și dintre spirit și materie. Dar pentru a penetra în mediile filosofice internaționale contribuția amintită a lui Mircea Florian (de altfel publicată postum), lucrarea sa susmenționată va trebui tradusă într-o limbă de circulație universală.

■ Ion TUDOSESCU

N.B.

În penultimul aliniat al coloanei a doua a primei părți a articolului nostru se va citi "intuiția dialectică kantiană" în loc de "intuiția dialectică kantiană". Iar în ultimul aliniat al aceleiași coloane se va citi "imaginea câmpului ondulatoriu de expresie kantiană" în loc de "marginea câmpului ondulatoriu de expresie kantiană".

FILOSOFIE ȘI CULTURĂ

- Însemnări grăbite -

Un popor este o entitate socială autonomă, mai presus de decizia și voința unor indivizi. Un popor este un mod de a fi al omenirii, o speță a umanului și, în consecință, decizia unor politicieni ce plănuiesc anihilarea sau siluirea vieții unui popor este un sacrilegiu și o crimă contra omenirii.

Întrucât sunt creatoare de viață spirituală, de valori și norme morale, de credințe și obiceiuri, de opere de artă, de unelte și bunuri materiale, de povești și prescripții liber acceptate, popoarele sunt entități sacre. Nici Cezar, nici Bonaparte, nici împăratul Japoniei, nici Casa Albă, nici Dieta Niponă sau Parlamentul German, nici Consiliul Europei, nici ONU nu pot dispune de soarta unui popor. Un popor este un segment din omenire care poate exista autonom. Dispariția unui popor înseamnă pierderea unei părți din spiritualitatea umană. Se pierde un mod de a fi, un mod de a cunoaște și de a comunica, un mod de a crea și de a persista în lumea valorilor.

Popoarele există prin creatori anonimi și prin personalități sau oameni de vocație. A suprima gândirea autonomă a personalității înseamnă a atenta la viața spirituală a unei comunități. Personalitatea creatoare nu se exprimă doar pe sine, ci exprimă și comunitatea. Un stejar crește într-o pădure, o floare crește într-un sol nutritiv, nu doar într-o glastră.

Agresiunea față de un popor este astăzi mai perfidă decât în trecut. Nu mai sunt utilizate cuirasate și blindate. Ea se săvârșește cu precădere asupra purtătorilor de conștiință de sine și spiritualitate ai

denți de subproducția spirituală de aiurea.

Nici modele, nici cântecele nu sunt întotdeauna nevinovate. Sunt unele forme de seducție, reducere, dominație și acaparare spirituală. Lumea nu se mai cucerește astăzi doar prin tancuri și crucișătoare, ci și prin unde, peliculă și calculator. Modelele anihilează simțul critic, produc roboți umani.

Pentru persistența noastră spirituală, pentru încurajarea reflecției filosofice autohtone, libere și ne-dependente, și, mai ales, nevândute, propun crearea unor seminarii teoretice de filosofie românească.

NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL, TRECUT ȘI PREZENT ÎN FILOSOFIE

Filosofia crește pe terenul culturii naționale - filosofii sunt cetățenii unei națiuni - sau filosofia transcende granițele naționale și este o creație relevantă pentru omenire, pentru o epocă dată? În opinia mea, filosofia nu-i folclor sau cântec național, dar cred că poartă un parfum și o nuanță națională, exprimă inevitabil ceva și din spiritul comunităților naționale cărora le aparțin filosofii.

Filosofia vine din veacuri. Cineva a spus că filosofia este istoria filosofiei. Nu-ți poți asimila o cultură filosofică fără parcurgerea istoriei filosofiei. Dar pentru aceasta ai nevoie de două vieți.

Pe de altă parte, cred că filosofia actuală nu poate fi doar studiu și exegeză de text arhaic. Filosofia veacului XX trebuie să se nască din respirația veacului XX, din experiența istorică a acestuia, din întrebările și dilemele pe care le pune veacul, din știința și din arta acestuia.

Filosoful mai are de soluționat o dilemă. Trebuie, oare, instrucția filosofică să fie precedată de cunoștințe temeinice din științele particulare, fizică, chimie, biologie, cibernetică, științe tehnice, logică, psihologie, sociologie, istorie sau filosofia se poate cultiva separat de acestea, prin simplă împletire a conceptelor și raționamentelor abstracte?

Și o extremă și cealaltă duc la pierderea filosofiei. Îți poți pierde altitudinea și tăria interogației filosofice dacă te afunzi prea mult în problematica particulară a unei științe. Pe de altă parte, te pânzești pericolul speculației deșarte, al reflecției rupte de înfrățirea și interogațiile cunoașterii științifice. Poți deveni un păianjen reflexiv într-un colț de cămară cu vechituri, care-și țese pânza lui inutilă, în care se încurcă doar câteva muște.

FILOSOFUL ȘI CETATEA

"Într-un colț tu ca la teatru", spunea poetul nostru, tu trebuie să stai și să reflectezi, să nu te amesteci în bălciiu deșertăciunilor vieții practice. "Tu te întreabă și socote". Sigur, filosoful trebuie să se întrebe și trebuie să socotească, să reflecteze și să evalueze ce e bine și ce e rău. Filosoful trebuie să fie un cenzor moral al secolului său. Dar pentru aceasta, el trebuie să aibă ținută și atitudine morală. Filosoful nu poate fi în exclusivitate omul de casă al unui potentat, deși nu putem uita că și Aristotel a trăit la curtea regelui Filip și a fost pedagogul lui Alexandru Macedon. Nu putem uita că Leibnitz a avut și el un protector, că Hegel etc., etc.

Sunt păsări care nu cântă în colivie. Sticleții și papagalii cântă. Dar filosofii nu sunt nici sticleți, nici papagali. Filosoful își iubește, mai mult decât viața, libertatea de gândire. El trăiește pentru eternitatea cugetării și nu se pierde în efemer.

Filosoful este și își exercită într-un anumit sens dreptul de cenzor al vieții sociale. El este un critic din oficiu al epocii sale. Nu un simplu pamphletar. Nu un gazetar cu pana ascuțită și negru în cerul gurii. Nu un Cato cel Bătrân care vesteja luxul

și decăderea Romei. Deși poate fi uneori și acesta. Critica filosofului nu vine din partea unui partid advers, de opoziție. Ea vine din partea unei gândiri echilibrate, din partea unui om bine informat și matur, apt de imparțialitate, temeinic ancorat într-un sistem de valori și din perspectiva unei construcții conceptuale.

Filosoful nu poate fi, năimit, în mărci sau în dolari, care își exercită abilitățile oratorice în fața aparatelor de luat vederi. El este o conștiință a unei comunități, o voce persistentă în timp, care descoperă întrebări inedite și uneori face pași în direcția soluționării acestora.

Buna credință, înțelepciunea și

toleranța, absența prejudecăților, deschiderea la experiențe noi, spiritul constructiv și ancorarea în lumea valorilor trebuie să călăuzească pașii și gândurile filosofului. Fiind imun față de vanitate și deșertăciune, el nu participă la concursul "Cine se căpătuiește mai repede" și nici la formele de exhibiționism ale vieții moderne. Știindu-se un arbore într-o pădure sau un fir de iarbă într-o câmpie, el nu are nevoie de laudă și popularitate. El există prin credința sa în valori, prin dragostea sa de adevăr, prin dorința de a sluji adevărului, binelui și omeniei.

■ Prof. dr. Cornel POPA

EDUCAȚIA PERMANENTĂ

Acad. RADU P. VOINEA

(Continuare din numărul trecut)

Că lucrurile au stat așa o dovedește numărul mare de cursanți, peste 15.000 și este greu de presupus, având în vedere aversiunea tacită pe care o avea majoritatea populației față de învățământul ideologic, că un număr atât de mare de tineri s-ar fi putut înscrie de bună voie să urmeze cursuri ideologice, pentru care să mai plătească și o taxă! Figurau, este adevărat, în programele anuale ale Universității Populare București și cursuri ideologice dar ele se țineau sporadic, rezumându-se adesea la câteva ședințe ocazionale de vreo festivitate, la care publicul improvizat era adus pe alte căi, decât pe cea a înscrierii de bună voie!

(Au fost și în istoria țării noastre situații în care un domnitor ca Vlaicu Vodă vorbea politicos, respectuos cu văduva tatălui său, Doamna Clara, dar care, practic, acționa cu totul altfel, punând întotdeauna binele Țării Românești mai presus de obligația de a-și ține unele promisiuni făcute sub anumite presiuni. Am procedat și noi la Universitatea Populară București (ca odinioară Vlaicu Vodă!).

După decembrie 1989, Universitatea Populară București, a avut posibilitatea de a întreține relații de colaborare cu instituții similare din străinătate. Deosebit de fructuoase au fost relațiile cu Asociația Germană a Universităților Populare D.V.V. (Deutscher Volkshochschule Verein). Corespunzător acestei asociații a luat ființă și în țara noastră o asociație similară ANUP (Asociația Națională a Universităților Populare) căreia i s-a acordat personalitate juridică, ședința de constituire având loc în prezența a 40 membri fondatori la 27 aprilie 1993. Ulterior au aderat la această asociație și alți membri, practic cele mai multe Universități Populare din țară. Un număr de 7 referenți de la Universitățile Populare din București, Târgu Mureș, Brăila și Târgu Jiu au efectuat o vizită de documentare în Germania. S-au organizat cu colaborarea D.V.V. trei seminarii profesionale pe teme de educația adulților. Au fost organizate, de asemenea, cursuri pentru șomerii la București și la Cluj-Napoca, precum și cursuri privind noul sistem

contabil începând cu anul 1994 la București și la Brașov, pentru contabilii șefi și pentru profesorii care predau la Universitățile Populare din 60 de localități. Un număr de 4 burse de studii în Germania au fost acordate unor specialiști în informatică, cadre didactice la universitățile populare din București, Târgu Mureș, Timișoara și Craiova. De asemenea, D.V.V. a făcut donații constând în manuale și material didactic necesare pentru desfășurarea cursurilor în limbi străine, copiatoare, computere, mașini de scris etc. și a finanțat apariția primului număr al revistei "PAIDEIA" a Universităților Populare din România.

În încheiere, câteva considerații privind perspectivele educației permanente, ale universităților populare. Într-o etapă ca aceea pe care o traversăm, în care, la noi, ca și în

alte țări, unele emisiuni ale televiziunii și unele publicații din presă susțin succesul comercial al unor producători de senzațional, de pornografie, de cinism sau de vulgaritate în dauna culturii, universitățile populare sunt chemate să educe tineretul, adulții în spiritul adevăratelor valori intelectuale, morale și estetice, în spiritul restabilirii echilibrului psihic atât de necesar astăzi, astfel încât aceștia să respingă incultura și agresivitatea față de cultură, aceasta nefiind, firește, opoziție față de genurile noi ale artei.

Va trebui, în același timp, să se acorde o atenție mult mai mare ca în trecut unor cursuri de recalificare, deosebit de utile pentru șomerii, avându-se în vedere actualitatea acestei probleme. Această acțiune, în mod firesc, trebuie să fie sprijinită de stat prin Ministerul Muncii, deoarece, dacă pentru conferințe culturale există, din fericire, multe personalități de prestigiu care consimt să se achite benevol de asemenea îndatoriri morale, în cazul unor cursuri de recalificare a șomerilor, numărul incomparabil mai mare de ore și munca sistematică depusă de cei ce predau asemenea cursuri trebuie să fie remunerată. Până în prezent, cursurile de acest fel au fost susținute financiar de Deutscher Volkshochschule Verein.

LA EMINESCU cu... pancarte revendicative

La aniversarea a 144 de ani de la nașterea Luceafărului românesc, elevii de la fostul Liceu Sanitar din Bacău, actualmente Școala Postliceală Sanitară, aveau să trăiască un moment de vibrație sufletească consacrat cinstirii memoriei marelui poet național - Mihai Eminescu - primind numele acestuia.

Din nefericire însă, acest eveniment n-a avut nimic din aura, din strălucirea evenimentelor de acest gen. Și iată de ce. În timpul festivității de dezvelire a plăcii care consemna noua denumire a acestei școli și a slujbei de sfințire a acesteia, elevii, în loc să participe cu pioșenie la acest moment unic, au început pur și simplu să vocifereze, unii chiar să huiduie spre stupefacția autorităților locale prezente la festivitate. Ca la un semnal obscur s-au ridicat pancarte care consemnau cu totul alte opinii decât cea aleasă: "Vrem director medic; Eminescu-poet sau medic național?", scandându-se într-un cor numele lui V. Babeș și cel al lui C. Parhon.

De unde o asemenea ostilă reacție, o asemenea nemulțumire? Se pare că pe noua firmă, dacă se poate spune așa, a Școlii Postliceale Sanitare nu era specificat tocmai profilul sanitar, ceea ce, în opinia lor, ar fi echivalat cu desființarea, cu reprofilarea acestei unități școlare. Pe de altă parte, elevii doreau ca în fruntea școlii să fie numit un medic, care, firește, ar fi putut coordona în condiții de mai înaltă competență și eficiență activitatea lor specifică. Ca să nu mai amintim de consecințele pe care le-ar putea avea o asemenea "omisiune", între acestea cea mai dură fiind redistribuirea personalului didactic de specialitate în rețeaua sanitară județeană. Deci contestația acestui eveniment nu era un simplu impuls al elevilor, ci un demers pregătit sub îndrumarea unor cadre didactice care erau astfel afectate.

Pe bună dreptate se naște întrebarea: oare nu se putea evita, preîntâmpina o asemenea situație explozivă, prin consultarea chiar a profesorilor și elevilor, prin examinarea în toate consecințele a aplicării acestei hotărâri care în loc să promoveze un sentiment de mândrie națională a generat o ambianță sonoră total neadecvată momentului? Și pentru toate acestea s-a invocat din nou cu seninătate vidul legislativ din domeniul învățământului. Oare numai el poartă vina?

■ A.D.

Antim Ivireanul.

(Pictură murală la Mănăstirea Govora. Detaliu.)

LECȚIA PREDICII ROMÂNEȘTI

La 21 februarie 1708, cu prilejul înscăunării sale ca Mitropolit al Țării Românești, Antim Ivireanul inaugura la București suita predicilor sale, cunoscutele Didahii, monumente de limbă românească literară și de artă oratorică, dar mai presus de toate, remarcabile izvoare ale gândirii educaționale autohtone. De aceea, ca și în cazul lui Dimitrie Cantemir, eventualele observații critice formulate pe seama scrisului lui Antim Ivireanul devin fără temei de cum privim opera mitropolitului dintr-un unghi educațional. S-a spus, de pildă, că lui Antim Ivireanul "i-a lipsit cultura și lucrarea interioară în duhul umanismului antic". În realitate, puțini sunt scriitorii, nu numai din timpul, dar și de formația lui Antim Ivireanul, a căror lucrare să îndemne atât de mult spre cultură și spre îndeplinirea celei dintâi condiții a acesteia: instruirea prin citit și scris. O spune răspicat într-una din primele sale lucrări. Cu acest prilej, înregistrăm una dintre primele descrieri, surprinzător de modernă, a caracterului rațional al gramaticii, ca și a componentelor sale. Deci nu o simplă constatare, nu un "inventar de păcate" făcea Antim Ivireanul, ci el fixa cu gravitate un adevărat program de modelare prin educație, cu direcții, etape și finalități precise.

Comparat cu Bossuet, i s-a reproșat că nu posedă simțul grandios al destinului uman, în alte privințe, că scrisul lui nu întrușipează "caractere", care să întrețină o puternică atmosferă morală. Însă Antim Ivireanul și-a propus și a reușit să ofere nu atât caractere, cât caracterul unei epoci. Bogăția inepuizabilă a frescei sociale, cu atât mai educativă cu cât sensul ei moralizator reiese nu din apeluri formale, ci din proiecția unui dramatic proces interior, alimentează astfel un capitol nou în istoria ideilor despre educație, în care modelul static, conceptul general valabil de "bine" sunt sacrificate în favoarea unei stări individuale de continuă resurrecție spirituală, pentru cultivarea căreia se utilizează mijloacele artei autentice.

Nicicând amvonul nu produsese la noi acorduri mai solemne, de o mai înaltă măreție a gravității, precum cuvintele mitropolitului artist. Posedând o minuțioasă cunoaștere a naturii umane, grandiosul, patetismul, ca instrumente de modelare a ascultătorului, sunt omniprezente și incluse firesc în formula educației pentru toți, sub semnul căreia Antim Ivireanul își rostește întotdeauna didahiile. În felul acesta, el dezvoltă marea tradiție educațională românească a predicilor, întemeiată sub Neagoe Basarab, inclusiv sub raportul criticii de moravuri. Era o cale de pregătire multilaterală și, totodată, de mobilizare a păturilor sociale celor mai largi, de transformare a acestora într-o veritabilă forță politică și, în această calitate, predica, chiar sub forma didahiilor, a fost preluată și dezvoltată magistral de corifeii Școlii Ardelene, îndeosebi de Petru Maior.

■ Mihail IORDĂNESCU

DEMOCRAȚIA ȘI PLURALISMUL OPINIILOR

(Continuare din pag.1)

Sunt numeroase exemple care arată că în diverse domenii și în diferite epoci, opinia publică a promovat în fruntea istoriei umane oameni de stat, oameni politici, savanți și intelectuali cu adevărat mari. Ea a barat drumul numeroaselor mișcări anti-populare, al multor dictaturi ambițioase și al multor demagogii și chiar acțiuni sociale rău intenționate. Ea a salvat anumite societăți de la cădere, de incapacitatea și responsabilitatea unor guvernanti, sau i-a salvat pe aceștia din urmă de propria lor slăbiciune. Dar au fost și cazuri când opinia publică, pierzând simțul orientării și lăsându-se manevrată de diverse lozinci populiste, care serveau drept paravan intereselor conservatoare, a ajuns să împiedice acțiuni curajoase și raționale în viața socială, înlesnind venirea la putere, în funcția de conducători și de reprezentanți, nu a celor care ar fi servit fidel poporul, ci a celor care au devenit stăpâni și care au sfârșit prin a trăda.

Se înțelege că asemenea altor componente importante ale vieții politice și sociale, ca de pildă, democrația, egalitatea și suveranitatea, opinia publică este o parte a ideologiei, un instrument al practicii politice.

În ce privește democrația reală, autentică, acolo unde și în măsura în care s-a manifestat aceasta, ridică pe o treaptă superioară rolul și importanța omului în general și a cetățeanului în particular, în afacerile publice, în organizarea și gestiunea vieții publice a comunității.

În calitate de factor social dinamic, opinia publică implică un regim politic democratic sau măcar dreptul și posibilitatea pentru cetățeni de a acorda sprijin sau a se opune, exprimându-se față de politica de stat.

Amploarea opiniei publice și forța influenței sale depind de esența sistemului social și politic, de dezvoltarea materială și culturală, de tradițiile democratice și de gradul de toleranță, ca și de o serie întreagă de circumstanțe politice, interne și internaționale, ideologice, morale etc. Opinia publică este opinia socialmente condiționată, exprimată public și orientată nu numai spre o influență asupra vieții sociale, ci și spre participare, cu alte cuvinte, spre transformarea acestei opinii în politici efective, în legi.

Se spune adesea - și uneori nu fără temei - că "un popor are guvernul pe care îl merită". Dar acesta nu este decât un semiadevăr atâta vreme cât cei care dispun de mijloacele de a "lumina" opinia o țin în "umbră", adică îi "barează" sau încețoșează drumul spre judecată dreaptă. Se înțelege că judecata dreaptă ajunge totuși să învingă. Opinia publică acționează atât în cadrul larg al societății, cât și în limitele unor grupuri sociale, demografice, religioase, etnice, profesionale, de producție, politice ș.a.m.d.

Procesul de formare și de funcționare a opiniei publice poate să se desfășoare într-un mod stihnic, independent de activitatea instituțiilor sociale, sau poate fi rezultatul acțiunii organizate a diferitelor instituții, a organizațiilor politice, a centrelor științifice etc.

Opinia publică este un fenomen istoric. Pe măsura dezvoltării societății se schimbă condițiile economice, sociale, politice și tehnice de funcționare a opiniei publice. În același timp, se schimbă și locul ei în viața societății.

Opinia publică se formează la diferite nivele ale conștiinței sociale: la nivelul cunoașterii teoretice, pe de o parte, și la nivelul conștiinței comune, pe de altă parte.

O societate democratică pluralistă este, în felul său, creația și expresia materializată a s-ar putea spune - a pluralității dar și convergenței. Cercetarea sistematică a acestora - prin instituții, tehnici și metode sociologice adecvate - relevă factori de determinare și condiționare a opiniilor, cum ar fi poziția de clasă, gradul dezvoltării sociale, concepția filosofică, etică, tradițiile culturale, nivelul de dezvoltare culturală, acțiunea ideologică a partidelor, a diferitelor instituții culturale-educative, influența mijloacelor de

informare, gradul de pregătire profesională, confesiunea religioasă, atitudinile, mentalitățile, idealurile, iluziile. Așadar, este vorba despre factori sociali, politici, ideologici, psiho-sociali, despre apartenențe grupale, despre comportamente individuale care se întrepătrund, se influențează reciproc, se completează ori se resping ca expresie a faptului că sistemele de valori - filosofice, etice, estetice, religioase etc. - au o influență considerabilă atât asupra opiniilor individuale, cât și asupra opiniei publice. Se înțelege că numai un studiu obiectiv călăuzit de criterii științifice este capabil să informeze cât se poate de edificator asupra valorilor la care aderă membrii unei societăți.

Dat fiind că opinia publică reprezintă acea categorie psiho-socială care exprimă, în cadrul conștiinței sociale, aprecierea generalizată a oamenilor față de diferite probleme ale vieții politice, economice și sociale, exercitându-se ca o puternică forță socială în toate domeniile, apare limpede cerința de evaluare corectă, nedistorsionată a acesteia.

Importanța deosebită pe care o are problema opiniei publice, stadiul la care s-a ajuns în investigarea acestui domeniu de mare însemnătate al vieții sociale contemporane, au adus în atenția specialiștilor modalitățile de acțiune.

Având în vedere considerațiile de mai înainte, am putea defini opinia publică ca o categorie sociologică prin care se exprimă ceea ce este general, comun în gândire, atitudinea și acțiunile practice ale oame-

nilor față de rezolvarea diferitelor probleme de interes general ale vieții politice, economice, sociale; opinia publică se formează în raport cu interesele sau comunitatea de interese a mai multor categorii sociale față de diferitele evenimente și probleme ale vieții sociale.

Opinia publică se afirmă în mod deschis și se manifestă prin aprobarea sau dezaprobarea politicii și activității statului, partidelor, claselor și conducătorilor, prin sprijinirea sau ne-sprrijinirea aplicării acestei politici, prin funcția de stimulare și întărire a unor norme și reguli de comportare în viața socială și personală, de condamnare și înfierare a celor care încalcă regulile și normele de conviețuire socială, conform cu interesele generale. Opinia publică se formează atât în mod spontan, pe baza condițiilor de existență și în virtutea unor tradiții, obiceiuri, stări de spirit - elemente specifice psihologiei sociale -, cât și sub influențe ideologice. Conținutul opiniei publice, în raport de gradul de conștiință, de dezvoltare a societății, de condițiile politice în care se formează, de caracterul ideologiei a cărei influență o suferă, poate să cuprindă și elemente ale spontaneității, ale conștiinței cotidiene.

Tocmai din aceste considerente, diversele abordări ale problematicii științelor sociale pun accentul pe valoarea analizelor de conținut, pe fidelitatea și validitatea cercetărilor, invitând mereu la precizie și obiectivitate pentru a putea generaliza¹⁾.

1) Claude Sefort, L'invention démocratique; Les limites de la domination totalitaire, Fayard, Paris, 1981, pag. 29, 42.

2) Un larg spațiu acordă acestor aspecte, între altele, lucrări precum Méthodes des sciences sociales (Madeleine Grawitz, Daloz, Paris, 1990); Sociologie de la Communication (F. Pages, Encyclopedia Universalis, ed. 1970).

"OAMENII SUNT PUTEREA ȘI DESTINUL ȚĂRII" Punctul de pornire pentru reforma învățământului

Prin natura sa, învățământul se situează într-o zonă fundamentală a societății, și anume, cea a resurselor umane de care aceasta dispune, singura categorie de resurse nepuizabile și determinantă pentru ansamblul dezvoltării sociale, omul fiind factorul de care depind, în ultimă instanță, însă în mod hotărâtor, amploarea, ritmul și eficiența generală a dezvoltării; ceea ce face ca investiția în oameni - cea mai prețioasă resursă a țării - să fie și cea mai rentabilă, dacă este bine făcută și corect condusă.

Prin implicație, procesul social de cultivare a resurselor umane (educația și învățământul) îndeplinește nu numai un rol cultural - umanist general, ci și multiple funcții economice și sociale, contribuind în mod decisiv la progresul și prosperitatea societății, în ansamblul său.

Nici o intenție, dorință sau încercare de introducere a unor schimbări în sistemele educaționale - naționale sau internaționale - nu poate să nu își pună, de la început și în mod serios, problema costurilor - individuale și sociale - ale schimbărilor. Aceasta, întrucât orice intervenție în sistem antrenează mari necesități de mijloace de realizare, materiale, financiare, tehnice și umane, fără de care o asemenea intervenție nu se poate solda cu un veritabil succes. În ceea ce ne privește, considerăm că aceste mijloace trebuie să fie preponderent endogene, dacă procesele de schim-

bare se doresc a fi stăpânite, la nivel național. Împrumuturile, "sprijinul", "ajutoarele", etc., fiind oricând binevenite și necesare, trebuie a fi acceptate cu toate precauțiile posibile, nu în sens negativ, dată fiind realitatea, indiscutabilă, că orice întreprindere de acest fel nu se realizează în mod gratuit, cel puțin datorită faptului că, odată cu banii, totdeauna mai vine câte ceva: scheme de analiză, de evaluare, modele, strategii posibile, valori etc.

EVALUĂRI REALISTE, TEMEINICE

Ca atare, evaluări realiste și temeince sunt necesare pentru a se putea determina avantajele comparative care trebuie să rezulte din multiplele alternative ce pot fi adoptate și, în orice caz, să fie eliminate, pe cât posibil din start, orice dezavantaje, de orice natură ar fi ele.

Abordarea în această perspectivă a problemelor de principiu, induce în mod firesc o serie de exigențe teoretice și metodologice, între care:

a) Realizarea, prealabilă oricărei alte acțiuni în sensul schimbării, a unei diagnoze profunde a situației reale a învățământului românesc contemporan - atât pentru a cunoaște în toată întinderea sistemului și în profunzime care sunt "problemele deschise", efective,

CONCLUZII POSIBILE

Pentru a spera să ne soluționăm potrivit nevoilor și intereselor noastre, actuale și viitoare, și problemele educației și învățământului avem nevoie de un enorm efort de reflecție, imaginație, creativitate și inovație, propriu, autohton spre a reuși să rezolvăm, pe căi și prin mijloace adecvate și acceptabile nouă, problemele cu care ne confruntăm; acestea nu pot fi obținute fără a ne păstra "identitatea culturală", tradițiile valoroase, experiența confirmată, realizările recunoscute și verificate în viață. Totodată, schimbarea școlii nu poate fi concepută fără schimbarea mentalității societății în care o asemenea schimbare se preconizează.

Mesajul cel mai pregnant din toată această discuție îl constituie luciditatea: în fața istoriei și a condițiilor istorice proprii nouă. Astăzi, ca și în trecut, încă oscilăm între Răsărit și Apus; contăm prea puțin pe noi înșine și pe resursele noastre.

Fundamentele lucidității, între altele, sunt: învățământul nu se poate dezvolta decât dacă este organic integrat în sistemul social în care există și funcționează; oricare din modelele, strategiile, politicile, programele de reformă etc. nu pot fi universale-valabile; ele sunt contextuale și numai pe această bază pot deveni și raționale și comprehensibile, condiție inexorabilă pentru evitarea confuziilor și anarhiei combinațiilor inspirate de modele... preluate de oriunde.

Avem nevoie de o riguroasă și temeinică gândire retrospectivă și prospectivă, ca fundament al unei veritabile remodelări, atât a strategiilor cât și a politicilor și programelor consacrate perfecționării și dezvoltării sistemului educației naționale.

În sfârșit, deși nu în ultimul rând, modernizarea dezvoltării școlii românești de toate gradele nu poate fi redusă la etape determinate - reformatoare sau revoluționare - și nici la cerințe exterioare, procesul în discuție fiind un proces continuu și nu discontinuu, care trebuie să fie abordat și tratat ca atare.

În ceea ce ne privește, suntem încrezători și optimiști întrucât: avem resursele intelectuale și morale necesare pentru a aborda cu șanse de succes aceste redutabile probleme; sistemul național de învățământ și educație nu este unul subdezvoltat sau în curs de dezvoltare; el este o bază temeinică pentru un avânt real, eficient, performant și competitiv, atât la nivel european, cât și internațional mai general; în România există, încă, conștiința clară a marelui adevăr, potrivit căruia "oamenii sunt puterea și destinul țării". Primul lucru pe care suntem obligați să-l facem este să salvăm și să consolidăm această conștiință.

ce reclamă intervenții (și ce fel de intervenții), cât și pentru a nu ne îndepărta de realitate și a risca să facem ceea ce în mod inspirat scria, nu de mult un coleg, o "reformă în gol". Aceasta cu atât mai mult cu cât la noi asemenea diagnoze n-au fost făcute, deși tradițiile românești în materie sunt foarte bogate.

b) În al doilea rând, se impune o elaborare serioasă a sistemului de valori care ar urma să ghideze eforturile de schimbare: reformă: "pentru ce?"; reformă: "pentru cine?"; reformă: "în ce sens?"; chiar în cazul, sau poate, în primul rând, al schimbărilor inevitabile.

c) În strânsă legătură cu cele de mai sus se află redutabila problematică a modelelor, strategiilor, politicilor și programelor de schimbare. Cea mai discutată dintre acestea o reprezintă cea a "autohtoniei" și "împrumutului" în proiectarea, elaborarea și adoptarea acestor documente vitale pentru asigurarea succesului reformei.

TERMENI DE REFERINȚĂ

O linie de conduită valabilă, confirmată de experiența istorică universală în această privință (nu întotdeauna și nu de către toată lumea umată), are câteva puncte de referință ce nu pot fi respinse sau eludate: nu se poate "zbură" peste istorie: etapele dezvoltării istorice pot fi comprimate, accelerate, dar nu "sărite"; nu se pot transfera tale quale, realități istorice sau produse și valori culturale, spirituale, științifice sau tehnologice, din anumite zone și regiuni, în altele, cu configurații și particularități diferite, ceea ce înseamnă că nu imitarea sau preluarea necritică și nici respingerea de plano a celor mai avansate achiziții din orice domeniu reprezintă soluția valabilă, ci asimilarea, preluarea, valorificarea și chiar depășirea lor, în contextul culturii și identității proprii fiecărei societăți particulare; reforma educației și învățământului nu poate și, deci, nici nu trebuie să constea în alinierea acțiunilor la scheme general-valabile și universale, recomandate de oricine și în orice fel de condiții susținute, ci în identificarea și utilizarea creatoare și inovatoare a principiilor general-valabile, indiferent de unde ar veni, la realitățile noastre; șansele unor reforme în educație și învățământ depind și de modalitățile în care sunt soluționate relațiile dintre centralizare și descentralizare în proiectarea și efectuarea reformei, dat fiind faptul că, în sistemul instituțional și organizațional al educației și învățământului, niciunul din modelele, proiectele sau programele perfect concepute și elaborate nu are șanse de implementare corectă și eficientă decât prin aderarea sinceră, loială și participarea masivă la realizarea obiectivelor a tuturor factorilor educaționali (elevi, studenți, părinți etc.) și, în primul rând, a personalului didactic, care are o poziție absolut inconfundabilă în acest sistem.

SECURITATEA ROMÂNIEI DIN PERSPECTIVA PARTENERIATULUI PENTRU PACE

România parcurge deja un proces de integrare în Uniunea Europeană și folosește activ posibilitățile de cooperare oferite de structurile de securitate euro-atlantice: NATO și Uniunea Europei Occidentale (UEO), anunțându-și oficial dorința de a dobândi calitatea de membru al acestor organizații și semnând acordul-cadru presupus de Parteneriatul pentru Pace.

Este limpede că integrarea României în Uniunea Europeană exprimă adevărată sa la valorile lumii democratice și e în deplină consonanță cu angajarea sa hotărâtă pe calea reformelor, a tranziției spre economia socială de piață, pluralismului politic și statului de drept. În același timp, orientarea României spre structurile euro-atlantice se conturează drept o opțiune viabilă pentru problemele securității noastre naționale în noul cadru geo-politic continental și mondial și în condiții când toate celelalte țări din centrul și estul Europei au făcut aceeași alegere fundamentală în domeniul politicii externe și de securitate. Orientarea României spre NATO și UEO reprezintă, cred, o dovadă de realism politic întrucât, în urma cunoscutelor schimbări petrecute în Europa și la scară globală, structurile euro-atlantice se probează a fi, cel puțin în prezent, singurele care pot conta

cu adevărat în materie de securitate pe plan internațional.

În același timp, socotesc că ar fi necesar să conștientizăm până la capăt faptul că obținerea de garanții de securitate pentru România va fi doar o fațetă a intrării sale prezumtive în NATO și în UEO. Cealaltă fațetă a respectivei intrări va însemna asumarea unor obligații clare și precise din partea noastră față de respectivele alianțe. Este drept, acest adevăr a fost afirmat în repetate rânduri în ultima vreme de către înalți responsabili ai NATO, mai ales în contextul argumentării poziției neadmiterii imediate în Alianță a țărilor din Europa Centrală și de Est. Dar din respectul adevăr s-au evidențiat cu deosebire aspecte precumpănitor tehnice. Există însă un alt aspect, anume unul de ordin politic și de importanță fundamentală: admiterea noastră în NATO și UEO va însemna angajarea noastră politico-militară în calitate de stat și într-o formă juridică clară față de rigorile apartenenței la respectivele Alianțe.

Iată câteva probleme - întrebări a căror formulare arată utilitatea, mai mult, necesitatea aprofundării în continuare a întregii problematice privind integrarea noastră în structurile de securitate euro-atlantice.

NEUTRALITATEA - O ȘANSA PIERDUTĂ?

Se admite îndeobște că țările din Europa Centrală și de Est, între ele fiind și România, s-au găsit, după prăbușirea regimurilor totalitare și desființarea organizației Tratatului de la Varșovia într-un vid de securitate, atât națională, cât și la nivel regional. Se remarcă însă mai puțin faptul că problemele privind ieșirea țărilor în cauză din vidul menționat s-au pus, foarte repede după încetarea războiului rece, pe un teren al confruntărilor, în esență, al unor confruntări Est-Vest.

Este interesant în această privință, mai întâi, că aceste țări n-au optat pentru un statut de neutralitate. Observația ar putea apărea neașteptată. Să ne amintim, totuși, că Europa bantuită de războiul rece a acumulat nu numai tradiții de apartenență la blocuri militare-politice și ale politicii de bloc, ci și tradiții ale neapartenenței la asemenea blocuri și politici (neutralitate, neangajare, nealinieră). Spre a mă referi la această din urmă tradiție, amintesc că Suedia, Elveția, Austria, Finlanda, Iugoslavia, Cipru, Malta avuseseră statute de neutralitate în condițiile războiului rece și ele continuă în noile condiții istorice. Mai mult decât atât, o bună parte dintre aceste țări sunt deja părți ale unor forme de integrare vest-europeană - de pildă în Consiliul Europei - iar Suedia, Finlanda, Austria și Elveția candidează la poziția de membru al Uniunii Europene. Existau ori se creau, așadar, precedente de integrare în Comunitățile Europene (politice și economice), fără o integrare simultană în structurile de securitate (militare) născute în Europa occidentală: și aceasta chiar atunci când statele din centrul și estul continentului se aflau în situația de a-și formula noile opțiuni în materie de politică externă și securitate națională.

De ce, în aceste condiții, noile democrații est și central-europene n-au optat pentru un statut de neutralitate, ci s-au orientat spre NATO și UEO? De obicei, ia o astfel de întrebare se răspunde că respectivele țări, temându-se de consecințele unor evoluții imprevizibile, dar oricând posibile, în spațiul fostei U.R.S.S., unele dintre ele fiind totodată confruntate cu un val de naționalism agresiv, provocat de cercuri interesate în revizuirea tra-

tatelor de pace, îndeosebi după cele două conflagrații mondiale ale secolului, s-au orientat către structurile euro-atlantice în care vedeau singurele organizații în măsură să asigure pacea și stabilitatea pe continent.

Desigur, doar istoria va judeca dacă această opțiune era singura posibilă și cea mai potrivită. În același context, nu am desigur elemente de judecată, dacă o ipotetică alegere a statutului de neutralitate atunci, la începutul anilor '90, de către noile democrații ar fi fost un pas posibil și realist. Nu-mi pot însă reprima sentimentul că, eventual, s-a pierdut o șansă istorică pentru creșterea numărului de state neangajate și pentru extinderea zonei de neutralitate în Europa, cu valențele neutralității și neangajării în materie de pace și

stabilitate, împrejurare ce, fără îndoială, ar fi schimbat multe din datele problematicii securității pe continent în perioada post-război rece. În acest sens, socotesc un sofism ief-tin susținerile de la noi și de aiurea, potrivit cărora aderența la structurile de securitate euro-atlantice ar fi o condiție indispensabilă pentru dezvoltarea democratică a țărilor din centrul și estul continentului, precum și a integrării lor economice și politice reușite și depline în Uniunea Europeană. Aici istorias-a pronunțat deja: țările neutre și nealiniate din Europa (nu discut cazul Iugoslaviei, care cuprinde multe elemente particulare în legătură cu probleme ce ne interesează) s-au dezvoltat ca țări democratice fără a se integra în comunitățile europene, iar acum integrarea lor în ceea ce a devenit

Uniunea Europeană nu presupune deloc angajarea lor în structurile de securitate occidentale.

În legătură cu aceeași problemă a opțiunii în materie de securitate a noilor democrații, este și mai interesant, în al doilea rând, faptul că țările din partea de est și centrală a Europei nu numai că n-au ales ele însele o eventuală formă la neutralitate, dar n-au fost îndemnate de nimeni să facă o astfel de alegere. Și cu asta ajungem, practic, pe acel teren conflictual, cum spuneam mai sus, pe care sunt situate problemele securității în zonă.

Anume, NATO și UEO au venit în întâmpinarea interesului și dorinței respectivelor țări de a se apropia de structurile de securitate euro-atlantice, în perspectiva integrării lor ulterioare în respectivele structuri, în forme și ritmuri ce urmau a fi stabilite. Astfel, a apărut Consiliul de Cooperare Nord Atlantic (COCO-NA), iar acum Parteneriatul pentru Pace. Este de remarcat că țările din Europa Centrală și de Est sunt invitate să participe la Parteneriat în condiții când o serie de alte țări răspândite pe harta continentului din Nord până la Mediterana (Suedia, Finlanda, Elveția, Austria, Cipru, Malta), deși invitate și ele, e de presupus că vor rămâne în continuare neutre și nealiniate. Este semnificativ în acest sens că Finlanda, apreciind proiectul Parteneriatului, a declarat că nu va renunța la statutul său de neutralitate. La fel de semnificativă (într-altă perspectivă) este și poziția Elveției, care și-a declarat interesul de a studia eventualele posibilități oferite de Parteneriat, fără însă a se integra în structuri sau a participa la acțiuni militare, ceea ce ar contraveni neutralității sale.

Pornită din inițiativa țărilor centrale și est-europene, apropierea acestora de structurile de securitate euro-atlantice dezvăluie un lucru esențial al raporturilor de putere pe continent. Anume, pe de o parte, din perspectiva Occidentului, respectiva apropiere apare simultan ca o măsură de asigurare a condiției de securitate a noilor democrații și, totodată, mai ales în cazul admiterii acestor țări ca

membri ai NATO și UEO, ca un mijloc de extindere și, potențial, de întărire a acestor Alianțe. În acest sens, Occidentul apare în postura învingătorului, căruia i se cuvin avantajele victoriei. Cu alte cuvinte, lucrurile nu se limitează la dislocarea taberei fostului adversar, ci implică și integrarea statelor desprinse în propria orbită și în propriul sistem de securitate.

Pe de altă parte, Rusia, după o perioadă inițială de aparentă sau reală ambiguitate, se opune admiterii țărilor din Europa Centrală și de Răsărit în NATO, manifestând, potrivit multor observatori, neașteptat de repede după dispariția U.R.S.S., clare tendințe de politică imperială. În esență, potrivit aceluiași observator, Rusia tinde nu numai să reu-nifice sub controlul său prin CSI fostul spațiu sovietic, ci își exprimă deschis intențiile de a obține recunoașterea unor interese proprii de securitate în afara defunctei U.R.S.S.

În consecință, problema integrării noilor democrații europene în structurile de securitate euro-atlantice dezvăluie existența unor interese divergente între Occident și Rusia cu privire la această parte a continentului. Cu alte cuvinte, se dezvăluie pentru prima oară în perioada post-război rece existența unor jocuri de mare putere, afirmarea unor sfere de interese, care se doresc și sfere de influență în inima Europei. Indiferent cum vor evolua lucrurile după Bruxelles în această privință, o realitate nu poate și nu va putea fi negată: lupta pentru sfere de influență în Europa post-război rece a început, în această Europă apărând din nou un sindrom Est-Vest, cu consecințe a căror gravitate ar putea cu greu să fie evaluată.

Cum se înscrie în acest context, inițiativa americană privind Parteneriatul pentru Pace însușită la Bruxelles de NATO?

La această problemă, vom schița un răspuns în numărul următor al revistei.

■ Prof. dr. Constantin VLAD

DIN PRESA INTERNAȚIONALĂ
"Statele din Europa de Est au mai degrabă nevoie de deschiderea piețelor Occidentului decât de integrarea în NATO"

- Articol publicat în "Time" (Nr. 4/1994) -

Mesajul președintelui Clinton în călătoria sa în Europa a fost clar. Programul "Parteneriatului pentru pace", destinat fostelor membre ale Tratatului de la Varșovia, oferă mult mai puțin decât ceea ce doresc acestea: integrarea deplină în NATO.

Dar a mai existat și un alt mesaj: ceea ce doresc aceste țări este mai puțin și chiar diferit de ceea ce le este necesar cu adevărat și anume relații economice strânse cu Occidentul. Investițiile private și un sector privat sănătos constituie cheia problemei, a afirmat președintele; "fără acestea nu cred că am putea întreține legături politice și militare."

În procesul de tranziție spre economia de piață, noile democrații nu au acces pe piețele Occidentului datorită politicii comerciale protecționiste europene, în special cu produse prin care ar putea fi competitivi: oțel, cărbune, textile și produse agricole. "Este ca și cum ai invita pe cineva să intre într-un castel și ai refuza să cobori podul", a afirmat Clinton în discursul rostit la

Bruxelles. În consecință, semnalele verzi pentru economia de piață în țările din Estul Europei au fost în mare măsură folosite chiar de Occident, care acum vinde mult mai mult fostelor țări membre ale Pactului de la Varșovia decât cumpără, la rândul lui, de la ele.

Jacques Attali, fostul președinte al Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), consideră politica comercială a Uniunii Europene drept "scandalosă". Cei din Estul Europei apreciază că Occidentul se dovedește o dată în plus lipsit de clarviziune atât în ceea ce privește securitatea, cât și comerțul. La Praga, Clinton i-a convins pe cei patru membri ai Grupului de la Vișegrad - Polonia, Ungaria, Republica Cehă și Slovacia - să aprobe programul NATO de "Parteneriat pentru pace". Însă premierul polonez, Waldemar Pawlak, afirmă: "Noi avem nevoie mai degrabă de un «Parteneriat pentru dezvoltare»".

"Suntem niște pitici", afirmă Vladimir Benacek, profesor asociat la Centrul de Cercetări Economice din Praga. "Cu o populație de zece milioane am obținut nouă miliarde do-

lari din exporturi în 1992, în timp ce Austria, cu șapte milioane de locuitori, a obținut 44 miliarde dolari. Suntem marginalizați".

Și astfel par destinați să rămână. Chiar dacă cele patru țări ce formează Grupul de la Vișegrad s-ar dezvolta de două ori mai rapid decât vecinele lor, Germania și Austria - estimează fostul consilier în probleme de Securitate Națională al Statelor Unite, Zbigniew Brzezinski - va fi nevoie de 30 până la 60 de ani pentru ca primele să reducă decalajul în privința Produsului Național Brut pe locuitor. Situația lor economică falimentară "destabilizează ordinea politică și socială a acestor țări", avertizează Jerzy Kowalczyk, directorul economic internațional din cadrul Ministerului polonez de Externe. Attali are o viziune și mai sumbră: "Dacă noi nu aducem în rând cu noi fostul lagăr socialist, din punct de vedere comercial, el va opta pentru o orientare mai extremistă, din punct de vedere militar."

Ajutorul umanitar a constituit un răspuns al Occidentului la aceste probleme. S-a estimat că 40 miliar-

de dolari au fost acordați de către statele dezvoltate, din care mai mult de jumătate (circa 25,3 miliarde dolari) de către UE și membrii ei. Dar, așa cum remarca Clinton în discursul său de la Bruxelles, "în ultimă instanță, succesul va depinde în mai mare măsură de comerț decât de ajutor umanitar, niciunul dintre noi nu posedă destui bani în tezaurul statului pentru a modifica în mod esențial viitorul acestor țări".

În scurta lor experiență capitalistă, statele Europei de Est au fost afectate de o serie de măsuri antidumping, în special la produsele siderurgice.

Occidentul ar câștiga tot atât de mult ca și Estul Europei printr-o politică de deschidere comercială către acesta din urmă. "Aproape fiecare penny cheltuit pe importurile din țările est-europene îți vine înapoi în condițiile în care acestea importă la rândul lor din Occident - apreciază Alasdair Smith, profesor de economie la Universitatea din Sussex.

Dar Occidentul va trebui să reacționeze cât de curând - afirmă Smith - în caz contrar procesul de reformă își va încetini ritmul, iar UE "se va afla mai aproape de Argentina decât de Coreea de Sud". Noii producători care s-au impus în Republica Cehă, nemulțumiți de importurile din UE care afectează economia internă, exercită puternice presiuni pentru adoptarea unor legi sau măsuri antidumping. În-vățând, în primul rând, lecțiile despre piața liberă, țările est-europene încep să asimileze lecția nreună nouă despre protecționismul Occidentului.

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

NICOLAE TITULESCU

Unul din marile adevăruri istorice, care reverberază în timp, formulate cu știință și înțelepciunea recunoscută și rostite cu inegalabilul talent oratoric de către Nicolae Titulescu vizează dimensiunile statutului minorităților. Disponând de o strălucită experiență acumulată în laborioasa sa activitate științifică, didactică și, mai ales, diplomatică, desfășurată ca profesor universitar, academician, în calitate de președinte al Academiei Diplomatice Internaționale, delegat permanent al României la Liga Națiunilor, al cărei președinte a fost, unul dintre cei mai mari diplomați europeni din perioada interbelică, Nicolae Titulescu a avut contribuții remarcabile la întărirea securității statelor europene și la promovarea ideii de pace. Între aceste contribuții ce poartă încărcătura personalității sale se înscrie și aportul său de marcă la precizarea adevăratului înțeles al Tratatului minorităților, adoptat de Conferința de pace de la Paris din anii 1919-1920.

După cum se știe, în cadrul statului național unitar român, înfipt în anul 1918, alături de poporul român s-au regăsit și o seamă de minoritari, veniți sau aduși de-a lungul veacurilor, în număr mai mare sau mai mic, de către stăpânirile străine. Printre aceștia, în Transilvania, conviețuiau cu românii autohtoni și majoritari și maghiari și secui. Este o realitate faptul că marea majoritate a ungarilor și secuilor din România reîntregită s-a integrat încă din 1919 ca cetățeni loiali în societatea românească, care pătrunsă de un democratism autentic, de toleranță și profund respect, trăsături oglindite și în legile statului român, le-a asigurat continua lor dezvoltare pe toate tărâmurile: social-economic, cultural, religios, putând astfel să-și păstreze identitatea lor națională.

despre STATUTUL MINORITĂȚILOR

"DOMNULE PREȘEDINTE, DOMNILOR DEPUTAȚI,

Ca ministru al Afacerilor Străine al României aș considera că mi-aș încălca datoria cea mai elementară față de țară, dacă n-aș ridica împotriva unui discurs de felul celui rostit aici (la 4 decembrie 1935) de domnul Bethlen, cea mai formală protestațiune.

Domnul G. Bethlen să afle că în sufletul fiecărui român există destulă gentilomanie ca să ne dăm seama de dificultățile în care se găsește, atunci când vorbește un minoritar.

Să-mi dea voie deci să nu-i agravez situațiunea și să-l tratez ca și cum ar fi un majoritar, dar cu toate consecințele ce un majoritar ar trage din felul în care a vorbit. Să-mi dea voie, mai ales, să nu-l confund cu masele minoritare maghiare, dornice de pace și înțelegere.

Ni s-a spus că am făcut călcări cu privire la obligațiunile luate prin Constituțiunea țării, spun prin Constituțiune pentru că obligațiile din Tratatul minorităților nu sunt altceva decât ecoul internațional al unor obligațiuni interne și ca atare le și privim.

Ni s-a spus că noi persecutăm minoritatea ungară, pentru că de câte ori un funcționar ungar nu vorbește românește, își periclitează locul pe care-l ocupă.

Aș dori să știu dacă în vechea Austro-Ungarie ar fi îndrăznit un român să țină un asemenea limbaj și dacă ar fi ajuns ceva

dacă nu ar fi vorbit limba majorității!

Veniți și ne spuneți aici, domnule Bethlen, că nu cereți privilegiul!

Totuși, dacă cineva v-a urmărit de aproape, cum mi-a fost dat mie, să vă urmăresc de 17 ani, de când s-a făcut unitatea națională, am văzut că nu ați voit să fiți decât niște privilegiați internaționali.

Orice, nedreptate făcută unui român se aduce în fața instanțelor românești, în fața organelor administrației românești. Dumneavoastră, care spuneți acum că nu pretindeți privilegii, vă duceți, pentru cea mai mică nedreptate la acea instituție de rezonanță, la acel extraordinar amplificator, care este Societatea Națiunilor și faceți dintr-un lucru de nimic o acuzațiune de ordin general împotriva unui neam, care nu are decât un singur păcat: acela de a nu-și fi câștigat unitatea națională decât de 17 ani.

Atât de puțin vreți dumneavoastră egalitatea și atât de mult curg, în sângele dumneavoastră privilegiile, încât atunci când a fost vorba de aplicarea sancțiunilor, v-ați dat la o parte, crezând că Pactul Ligii Națiunilor vă dă numai drepturi, iar îndatoririle trebuie să apese numai pe umerii noștri, ai celorlalți.

Aș dori să văd cum Liga Națiunilor - după ce ați dat bir cu fugiții atunci când a fost vorba de articolul 16 - ar mai privi cu simpatie limbajul dumneavoastră în virtutea articolului 19!

Sistemul dumneavoastră este

Are o mare relevanță pentru ilustrarea realelor progrese înregistrate de maghiari și secui în țara noastră după 1918, constatarea scriitorului ungar Györfy Lajos în lucrarea sa intitulată - *Viața culturală a ungarilor din Transilvania*: "În doar 5 ani de stăpânire românească în Ardeal au apărut atâtea cărți unguerești câte au apărut în două decenii înainte de 1918".

Conviețuind în pace și în bună armonie cu poporul român, respectând pământul și așezămintele românești, acești cetățeni români loiali de naționalitate maghiară și secuiască și-au adus și importante contribuții la dezvoltarea Țării Românești pe multiple planuri, cu urmări benefice pentru toți.

Dar, spre deosebire de aceștia, loiali și buni cetățeni ai României, au existat, din nefericire, și purtători ai ideologiei de dominație și asuprire din timpul monarhiei dualiste Austro-Ungare, care, erijându-se în reprezentanți ai acestei minorități, au mistificat în toate felurile, în interiorul țării, dar mai ales în afara ei, pe la toate cancelariile marilor puteri și, în special, la Liga Națiunilor de la Geneva, adevărurile despre reala situație a minorității maghiare și secuiești din țara noastră. Aceștia n-au făcut de fapt nimic spre a-și identifica sufletul cu nevoile și cu bucuriile țării în care trăiau și de la care doar pretindeau tot felul de drepturi, privilegii, fără nici o obligație.

În cuvântarea rostită în ședința Camerei Deputaților din 5 decembrie 1935, NICOLAE TITULESCU a pus în lumină întreaga această acțiune, făcând un aspru rechizitoriu politicii revizioniste ungare și precizând adevăratul înțeles al Tratatului minorităților.

Iată strălucitul text al acestei cuvântări istorice:

simplu de ghicit! De multe ori am căutat și am găsit în stima mea pentru apărătorii tezei maghiare un izvor suficient, care să alimenteze dorința mea de apropiere de acest popor vecin, cu calități pe care sunt pornit să le recunosc.

N-am reușit să realizez. Pentru ce?

Pentru că dumneavoastră nu vreți egalitate cu noi; aveți boala persistenței imaginii pe retină și creduli că Ungaria milenară va reînvia. Or, nu va reînvia niciodată!

Ne trebuie generații tinere de unguri, generații de tineri care să nu fi crescut în păcatul spiritului de dominațiune al generațiilor celor vechi, ca să ne putem întinde mâna frățește și să putem, în fine, stabili armonia în acest bazin al Dunării.

Dumneavoastră nu aduceți aici limbajul violent, pe care vi l-aș ierta, căci violența este sinceritate, este deschiderea inimii, este darea dreptului ori să nu se vadă ce simte; dar veniți cu limbajul meșteșugit al celor ce au ținut în robie poporul român, cu limbajul măsurat, cu nimic în formă, pe care însă, dacă l-aș cerceta de aproape

aș găsi în el un venin și o otravă care lipsesc din cuvintele pe care sufletul meu le rostește în acest moment față de dumneavoastră.

Conte Bethlen! Spuneți a lor dumneavoastră: "Românii știu ce voiește să facă clasa diriguitoare maghiară din Tratatul minorităților! Voiește să aibă cui stăru pentru ziua cea mare a revizuirii!"

V-am priceput și vom lupta pas cu pas ca o asemenea metodă să nu poată reuși.

Suntem - și în numele guvernului regal al României, vă declar în plină sinceritate - partizani ai egalității minorităților cu noi; dar al unei egalități condiționate de un "sine qua non" indispensabil vieții de stat a României, conștiința dumneavoastră că sunteți români și uitarea că ați

fost cetățeni unguri!

Minoritățile nu au avut și nu vor avea un apărător mai cald în drepturile lor de egalitate decât pe mine cu condițiunea ca inima mea să-mi spună: minoritarul care îți vorbește, chiar dacă graiul lui nu este curat românesc, simte românește.

Dacă însă este vorba ca prin minorități să ajungem la revizuire, vă repetăm: Nu, niciodată, nici revizuire, nici exagerații în virtutea unui tratat, care nu a avut niciodată sensul pe care pretențiunile dumneavoastră de națiune dominatoare l-a dat în trecut și-l dă și astăzi".

*Acest articol prevedea posibilitatea rezolvării unor divergențe numai pe baza înțelegerii reciproce și cu consimțământul tuturor delegațiilor la Liga Națiunilor.

■ Dr. Augustin DEAC

REVISTA

OPINIA
națională

TIPOGRAFIA

FED

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Nicoleta ANGHEL

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon 675.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat postal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Măine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr.1, sect. 1 București - România.